

Förvaltningshögskolans rapporter
nummer 119

Välfärdspolitik under utveckling i Mexico

Oswaldo Salas
César Villanueva
Rebecka Villanueva Ulfgård

Välfärdspolitik under utveckling i Mexico

Osvaldo Salas, César Villanueva och Rebecka Villanueva Ulfgård

Första upplagan

Första tryckningen

©2010

Författaren

Tryckning

Geson Hylte tryck

ISSN

1401-7199

Förord

Det politiska landskapet har i vissa länder i Europa dominerats av debatten om vilken politisk och ekonomisk väg som är den lämpligaste för samhället. På andra sidan Atlanten är debatten inte mindre livlig kring hur samhället skall organiseras. Förutom denna fråga är i Mexico diskussionerna om att förändra gamla strukturer, bekämpa fattigdom och vinna kriget mot knarkkartellerna ständig närvarande eftersom alla dessa problem ökar i styrka med komplicerade följder för samhället som helhet.

Mexico har en välfärdsstat, sedan många år finns välfärdsinstitutioner, men inte ett fullständigt välfärdssystem som i till exempel Sverige eller enligt Esping-Andersens typologisering. Idag har vissa politiska partier på sin agenda att förstärka välfärden genom att skapa politiska och ekonomiska förutsättningar för ett välfärdssamhälle.

I likhet med flesta latinamerikanska samhället brottas det mexikanska samhället med svåra klassklyftor och fattigdom, att utjämna de stora sociala skillnaderna kräver därför substantiell omfördelning av inkomster. Utan tvivel är orättvis inkomstfördelning det största problemet eftersom ekvationen som löser problemet är enkel, nämligen: beskatta höginkomsttagare och privat kapital. Staten har med andra ord inte samma roll och tradition som i efterkrigs Europa och det är naturligtvis inte enkelt och friktionsfritt att förändra Mexico.

Det är värt att notera att den mexikanska ekonomin är en av de största i Latinamerika och den har ekonomisk potential. Internationellt är denna ekonomi medlem i den mäktiga organisationen OECD. Mexicos export består enbart inte av jordbruksprodukter, den inhemska industrin exporterar produkter med högt förädlingsvärde. Därför anser många mexikanska analytiker att landet har förutsättningar för att utveckla välfärden. En fråga för forskningen är att hitta svar på vilka politiska och ekonomiska hinder idéerna om ett välfärdssamhälle möter.

I föreliggande rapport redovisas uppkomsten och utvecklingen av välfärdsstaten i Mexico. Genom analys av tre politiska perioder

visar rapporten hur välfärdsinstitutionerna växte fram under förra seklet. Omständigheterna som förklarar välfärdstaten i Mexico skiljer sig totalt från de europeiska och i synnerhet de svenska. Ur detta perspektiv är rapporten ett intressant bidrag för komparativa studier om välfärd.

Göteborg i december 2010

Osvaldo Salas

Innehåll

INLEDNING	1
Rapportens syfte och avgränsningar.....	3
I. VÄLFÄRDSTEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	5
Vad är välfärdsekonomi?	7
Typologisering.....	10
II. MEXICOS VÄLFÄRDSSTAT: FRÅN FÖDELSE OCH UTVECKLING TILL OMPRIORITERINGAR.....	14
Välfärdsstatens födelse (1924-40).....	16
Utbildningspolitik	18
Socialförsäkringspolitik	19
Landfördelningspolitik	19
Välfärdsstatens utveckling: En ny era av sociala reformer (1940-82)	20
Politisk och ekonomisk utveckling.....	21
Utbildningspolitik	24
Arbetsmarknadspolitik	25
Socialförsäkringspolitik	27
Bostadspolitik	29
Omprioriteringar i den mexikanska välfärdsstaten (1982-2010)..	29
Politisk och ekonomisk utveckling.....	31
Anti-fattigdomsprogram	33
Socialförsäkringspolitik	36
Bostadspolitik	38
Avslutande analys	39

III. AVSLUTANDE KOMMENTARER, REFLEXIONER OCH POLITISKA ALTERNATIV FÖR VÄLFÄRDSTATEN I MEXICO.....	45
Alternativ ett	48
Alternativ två	49
Alternativ tre	50
Alternativ fyra	52
SAMMANFATTNING.....	54
RESUMEN	55
REFERENSLISTA.....	56

Figurer

Figur 1:Välfärdsstaten	11
Figur 2 Eget kapital och välfärd	47

Inledning *

Landet Mexico har sedan länge varit känt för en bred allmänhet i Sverige. Kända konstnärer som Frida Khalo och Diego Rivera har internationellt och inte minst i Sverige beundrats för sina egenskaper och verk. Revolutionärer som Zapata och Pancho Villa hör också till de klassiska mexikanska ikoner som många associerar med detta land. För de flesta har de senaste åren Mexico tyvärr förknippats med våld kopplat till narkotikahandel. Nyhetsrapporteringen om våldet överskuggar landets många fina delar såsom kulturen, naturen, historia och inte minst mexikaner som lever helt normal som i de flesta andra delar av Latinamerika.

Den mexikanska ekonomin är den andra största i Latinamerika. En befolkning över 112 miljoner invånare gör Mexico till det elfte folkrikaste landet och det folkrikaste spansktalande landet. Utvandring till det stora grannlandet USA har pågått i många år. Här kan tilläggas att de främsta orsakerna till utvandringen stämmer väl överens med de flesta migrationsmodeller. Löneskillnaderna mellan Mexico och USA tillsammans med möjligheten att hitta ett arbete är det som ligger till grund för den enskilde mexikanen att ge sig i väg.

De första institutionerna inom ramen för välfärdsstaten kan dateras till 1930-talet (se avsnitt II) . I likhet med många andra latinamerikanska länder kom välfärdsstaten i Mexico till av liknande socioekonomiska skäl. Det är viktigt att uppmärksamma att välfärdsstaten inte byggdes som det gjordes i Västeuropa efter andra världskriget, dvs välbyggda sociala institutioner vilka garanterade välfärds-

* Författarna vill tacka deltagarna vid seminariet "Globalización y Estado de Bienestar en América Latina" vid den 25:e Konferensen för mexikanska statsvetare i internationell politik, (Asociación Mexicana de Estudios Internacionales, AMEI XXIV), som anordnades i San Luis Potosí, 14-16 oktober 2010.

tjänster av samma kvalité till alla samhällsmedborgarna. En annan viktig skillnad mellan den mexikanska och västeuropeiska välfärdsstaten utgörs av statens aktiva närvaro i samhällsekonomin genom att omfördela ekonomins resurser och inkomster, där transfereringssystemet med kraftig beskattning och omfattande subventionssystem har varit central i välfärdssamhället i efterkrigens Europa.

Litteraturen om Mexicos historia, politik, ekonomi och kultur är riklig. Ämnet välfärd och Mexico är däremot inte särskilt uppmärksammat, åtminstone visar inte litteratursökningen många träffar. Det är därför intressant att skriva om detta ämne och Mexico, dels därför att välfärdsfrågor diskuteras och ifrågasätts i många länder, dels för att den mexikanska ekonomin håller på att få allt mer betydelse i det internationella samfundet.

Denna rapport är delvis ett resultat av många års samarbete mellan författarna bosatta i Mexico och Sverige. Två av författarna fick sin doktorexamen vid Linnéuniversitet och numera är de bosatta i Mexico city. Deras kunskap om den västeuropeiska, och i synnerhet den svenska välfärden, är en stor tillgång för att förstå den mexikanska välfärdens mekanismer.

Det bör också tilläggas att detta samarbete har akademiskt fört Förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet närmare med två framstående mexikanska lärosätten, Universidad Iberoamericana de Mexico och Instituto de investigaciones José María Mora de Mexico.

Rapportens syfte och avgränsningar

Syftet med denna rapport är att, genom att följa den politiska utvecklingen sedan 1930-talet, beskriva uppkomsten och utvecklingen av den mexikanska välfärdsstaten. Som de flesta Mexico-kännare vet, förfogar Mexico över en ekonomisk potential som skulle kunna tillfredsställa sina medborgares behov utan stora problem. Vad är problemet då? Det förefaller naturligt att ställa sig frågan: skulle detta land kunna bygga ett starkt välfärdssamhälle? Ett annat syfte är därför att blicka framåt och se vilka möjligheter och svårigheter Mexicos utveckling av välfärd står inför i framtiden.

Mot denna bakgrund är ambitionen i föreliggande rapport att belysa en liten okänd sida av det mexikanska samhället, nämligen välfärdsstaten i Mexico. Det bör dock nämnas att den mexikanska välfärden inte kan likställas med den västeuropeiska. Vi kan därför hävda att den mexikanska staten fortfarande befinner sig relativt långt från det som karakteriserar en välfärdsstat till och med vid jämförelse med de västeuropeiska länder som betraktas ha en svagt utvecklad välfärd (Ordoñez, 2002). Det aktuella problemet är om det är möjligt med en uppbyggnad av välfärden med hänsyn till de sociala, politiska och ekonomiska omständigheterna i Mexico. Hittills har olika mexikanska regeringar infört välfärdspolitiska åtgärder som dock inte i grunden förändrat de sociala strukturerna. Detta kan i hög grad förklara varför det mexikanska samhället, i likhet med den industrialiserade världen, inte präglas av ett välfärdssamhälle.

Denna rapport kommer således att begränsa sig till att beskriva välfärdspolitiska åtgärder tillämpade under olika regeringar och inte att utvärdera resultat. Det bör uppmärksammas att diskussionen om huruvida välfärden kan utvecklas i Mexico är mycket aktuell bland forskarna och det politiska styret. Att bygga välfärden innebär för-

ändringar i sociala strukturer, vilka är svåra att genomföra utan social och politisk konfrontation.

Rapporten organiseras på följande sätt: efter denna inledning ges i det första avsnittet en kort presentation av välfärdsbegreppet och vilka välfärdsmodeller som definieras i den aktuella litteraturen. I syfte att ge perspektiv på hur välfärds samhällena fördelar inkomsterna rättvisare redovisas jämförande fakta mellan utvalda västeuropeiska och latinamerikanska länder. Avsnitt II analyserar välfärdsstaten i Mexico över tid. Detta avsnitt redovisar en lättfattlig översikt av de "formativa momenten" i Mexicos samhälls- och ekonomiska politik som haft återverkningar på just välfärdsstatens födelse, dess utveckling och slutligen omprioriteringar under förra seklet och fram till nu, år 2010. Avsnittet anlägger ett kronologiskt perspektiv med fokus på följande områden: Utbildningspolitik, socialförsäkringssystem, bostadspolitik, hälsofrågor, och arbetsmarknadspolitik. Tre epoker behandlas: "Välfärdsstatens födelse (1924-40)", "Välfärdsstatens utveckling: En ny era av sociala reformer (1940-82)", samt "Omprioriteringar i den mexikanska välfärdsstaten (1982-2010)". Avsnittet avslutas med en analys av hur en minimal välfärdsstat har omdanats i ljuset av nyliberala principer gällande samhällsekonomi och samhällsstyrning i övrigt. Avsnitt III ger avslutande kommentarer och reflexioner inför Mexicos framtid. Fyra alternativ diskuteras för en förnyad offentlig politik. Det första alternativet betonar allas lika möjligheter till resurserna. Det andra alternativet fokuserar diskussionen hos statens roll som omfördelare av resurserna. Det tredje alternativet tar upp hur beskattningen kan användas för att tillämpa en jämlikhetsskapande välståndspolitik. Och det fjärde analyserar slutligen möjligheter att tillämpa välfärdspolitik i Mexico. Samtliga alternativ har en framåtblickande karaktär och gör en kortfattad översikt över möjliga åtgärder som skulle kunna vidtas för att utveckla en förnyad och mer omfattande välfärdsstat under de kommande åren.

I. Välfärdsteoretiska utgångspunkter

I alla tider har samhällenas medel (fysiska och mänskliga resurser) och mål (mänskliga behov) stått i motsatsförhållandena. Den ekonomiska verkligheten, inte minst i det moderna samhället, säger oss att detta förhållande är i konflikt eftersom medlen tenderar att vara knappa, samtidigt som målen i det närmaste utgörs av obegränsade behov. Politiska ansatser och traditionell nationalekonomisk teori har bidragit till att lösa konflikten mellan medel och mål. Enligt teorin löser marknadens mekanismer denna konflikt genom att marknadskrafterna utbud och efterfrågan leder till effektivitet i produktionen och konsumtionen. På detta sätt omfördelas resurserna mellan företagen och hushållen där de förstnämnda vinstmaximerar och de sista nyttomaximerar. Det är alldeles uppenbart att verkligheten förefaller annorlunda. Marknaden omfördelar ineffektivt och inte rättvis, dvs vi står inför det som i nationalekonomin benämns som marknadsmisslyckande.

Ett exempel på ett marknadsmisslyckande är monopolmarknaden. Denna marknadsform förekom inte på klassikernas tid (t. ex. Adam Smith och David Ricardo) och trots att vi inte kan betrakta monopolmarknaden som motpol till fullkomlig konkurrensmarknad strider den helt emot den rena konkurrensmarknadens essens. Det kan vara bra att komma ihåg att den fullkomliga konkurrensmarknaden, enligt klassisk teori, leder till marknadsjämvikt och ekonomisk effektivitet då marknadspriset motsvarar marginalkostnaden. Men på en fullkomlig konkurrensmarknad kan uppenbarligen alltid något företag växa sig starkare än konkurrenterna och därmed slå ut andra företag på marknaden. Då uppstår ett monopolföretag vilket

innebär att de fria marknadskrafterna inte lyckas att främja och behålla konkurrensen. Monopolmarknad sätter i stället ett pris som är högre än vid fullkomlig konkurrens och producerar mindre kvantiteter. Det vill säga vi står inför en samhällsekonomisk förlust.

Kollektiva varor är ett annat marknadsmisslyckande. Återigen stämmer de teoretiska förutsättningarna inte med verkligheten. Den perfekta marknadsekonomens egenskaper förutsätter att alla varor och produktionsfaktorer är föremål för marknadstransaktioner. Men för kollektiva varor finns det ingen marknad. Ett exempel på en sådan är gatubelysning, försvaret, etc.. En kollektiv vara har två egenskaper enligt en standarddefinition: 1) en individs konsumtion påverkar inte konsumtionen av varan för en annan individ (icke-rivalitetsprincipen) och 2) det är svårt för en individ att avstänga någon från konsumtionen av varan i fråga (icke-uteslutningsprincipen).

Externa effekter är ett marknadsmisslyckande som har aktualiserats mycket genom miljödebatten. Externa effekter förekommer därför att marknaden inte reglerar alla kostnader och förmåner som drabbar tredje person som inte medverkar i marknaden för den varan. En extern effekt är alltså en effekt av någons handling som påverkar en individ eller ett företag utan att ersättning utgår. Det finns både positiva och negativa externa effekter. Luftförorening är ett exempel på en negativ extern effekt och en fullskalig vaccinering ger upphov till en positiv extern effekt. I båda exemplen måste staten blanda sig i, annars skulle halten på luftföroreningen förmodligen vara oacceptabel och en allmän vaccinering i privat regi skulle enbart genomföras om det förekommer vinst.

Slutligen är asymmetrisk information ett marknadsmisslyckande som förekommer rikligt i det moderna samhället. De problem som ofta förekommer på försäkringsområdet är moralisk risk (moral hazard) och negativt urval (adverse selection). Det första visar sig när en individs beteende påverkas av det faktum att han eller hon är försäkrad. Negativt urval inträffar när en individ med låg risk att bli

sjuk väljer att inte försäkra sig. Detta leder till att försäkringspremien höjs och därmed blir dyrare att köpa för individer som måste ha en försäkring. En sådan utveckling skulle leda till underproduktion hos privata försäkringsbolag. En fri marknad för hälso- och sjukvårdsförsäkringar löper följaktligen stor risk att vara ineffektiv på grund av problemen med moralisk risk och negativt urval.

Alla dessa marknadsmisslyckanden förekommer om vi låter marknadskrafterna agera fritt. Det är just detta som välfärdsstaten bland annat kan korrigera. Vi kan därför uppmärksamma att en av de huvudsakliga förklaringarna till uppkomst och konfiguration av välfärdsstaten är förekomsten av marknadsmisslyckanden. Det är viktigt att tillägga att välfärdsstaten i första hand är en politisk konstruktion med vissa samhällsekonomiska mål och som vanligtvis har sociala och rättvisefrågor som viktig grund (Södersten, 2004). Det är med andra ord inte bara marknadsmisslyckanden som motiverar välfärdsstatens genomförande utan det krävs också politisk samsyn hos samhällets olika ideologier och maktfaktorer samt aktiv representation från de olika organisationer som utgör samhället. Välfärdsmodellen är i praktiken en form av socialt kontrakt efter Rousseaus anda, där demokrati och rättvisa spelar en central roll. Ländernas ekonomiska, historiska och sociala omständigheter har också en viktig roll vid byggandet av välfärdsstaten. Det är tydligt att det är lättare att bygga välfärdsstaten i länder med en lång demokratisk tradition och stabila ekonomiska strukturer, som i de flesta utvecklade västerländska samhällen, än i många länder i Tredje Världen.

Vad är välfärdsekonomi?

Det är viktigt börja med att poängtera att välfärdsstaten kompletterar marknadsekonomin när denna misslyckas med att omfördela resurser och inkomster. Välfärdsstaten korrigerar med andra ord alla brister som marknaden har gett upphov till. En välfärdsstat är alltså

en stat i vilken organiserad makt medvete används t i syfte att modifiera marknadskrafterna.

Syftet att nå alla samhällsmedlemmar i välfärdssamhället benämns som universalitet. De skandinaviska välfärdsamhällena kan kategoriseras som sådana. Kritikerna påpekar att universalitet endast kan uppnås genom en stor skatteböroda vilken kan leda till kontraproduktiva effekter. Förespråkarna av välfärdsmodellen uppmärksammar, i de länder där modellen har tillämpats, att den utmärker sig av en aktiv och stark omfördelning av inkomster samt en effektiv stabiliseringspolitik för att dämpa inflationen och arbetslösheten under olika ekonomiska situationer. Det kan tilläggas att ett synligt resultat av att förändra marknadskrafterna kan ta sig i uttryck att välfärdsstaten kan ge alla medborgarna ett minimum av ekonomisk trygghet och social välfärd. I allmänhet är minimiåtgärderna följande:

- Garantera individer och familjer en minimiinkomst. Välfärdsstaten garanterar alltså inte en minimilön utan en inkomst, dvs när lönen inte räcker till för att klara sig i samhället, så täcks skillnaden med ett bidrag.
- Garantera individer och familjer trygghet vid vissa "sociala hot". (Ex. sjukdom,...).
- Garantera att alla medborgare, oberoende av status och klass, har tillgång till sociala tjänster av bästa standard.

Välfärdsstatens positiva saldo utgörs inte bara av ett gynnande av individernas vardag och tillfredsställelse av dess behov. Faktum är att samhällsekonomisk effektivitet redovisas i välfärdssamhällena vilket i sin tur påverkar positivt de flesta socioekonomiska områdena som samhället består av. Assar Lindbeck (1997) listar upp områdena där den moderna välfärdsstaten påverkar på följande sätt:

”Den moderna välfärdsstatens mest uppenbara insatser är troligen (I) att hjälpa individen att omfördela inkomster över livscykel; (II) att reducera de inkomstrisker som sammanhänger med återkommande förändringar på olika marknader, inte minst arbetsmarknaden; (III) att stimulera konsumtionen av vissa typer av sociala tjänster ofta med starka inslag av investering humankapital; och (IV) att bekämpa fattigdom. Ofta bidrar välfärdsstaten också till (V) att generellt utjämna fördelningen av disponibla livsinkomster.”

Välfärdsstatens mekanism för att omfördela är ett effektivt transfereeringssystem nämligen beskattning av höga inkomster och subventionering av låga inkomster. Denna mekanism, som också utsatts för stor kritik, har gjort det möjligt att utjämna inkomster i samhället vilket i sin tur har skapat dynamiken i ekonomins efterfrågesida. I en keynesiansk värld innebär det att en positiv cirkel sätts igång där hela samhällsekonomin utvecklas till allas nytta.

”Välfärdsstaten ger också mera ”dynamiska” bidrag till samhällsutvecklingen. Det mest uppenbara exemplet är kanske att subventioner av utbildning och hälsovård stimulerar uppbyggnaden av humankapital, vilket påskyndar ekonomisk tillväxt och eventuellt också bidrar till social mobilitet. Sådana åtgärder kan också i vissa fall bidra till att integrera minoritetsgrupper i normal arbetsmarknad och samhällsliv. I den mån detta lyckas, vilket inte alltid är fallet, begränsas också förekomsten av vad som ofta betecknas som ”socialt utanförskap”, manifesterat i bostadssegregering, låg förvärvsfrekvens, instabil sysselsättning och långa arbetslöshetsperioder. Både tillväxthöjande åtgärder och arrangemang som underlättar för olika minoritetsgrupper att arbeta i marknadssektorn bidrar också till att öka skattebasen. Därmed underlättas också välfärdsstatens finansiering – ett exempel på en potentiellt god cirkel inom välfärdspolitiken.”

Typologisering

Esping-Andersen (2003) definierar de tre pelarna för välfärdsstaten: marknaden, familjen och staten. Han baserar sin empiriska typologi på karaktären av socialförsäkringssystemet i västekonomier. Med hjälp av denna typologi kan ekonomier i den industrialiserade världen klassificeras i olika välfärdsmodeller. Nyttonivån som var och en av dessa pelare kan generera efterfrågas i första hand utifrån medborgarnas ekonomiska förmåga och även efter individuella behov, möjligheter och/eller önskemål. Till exempel är marknaden för många människor den huvudsakliga källan till välfärd, där individen erhåller inkomster med vilka hon kan köpa privata välfärdstjänster. För andra människor är det inbördes förhållandet i familjen en källa till tröst och trygghet som ofta inte tillhandahålls av marknaden. Å andra sidan tar staten en ledande roll såväl när marknaden som familjen inte fungerar.

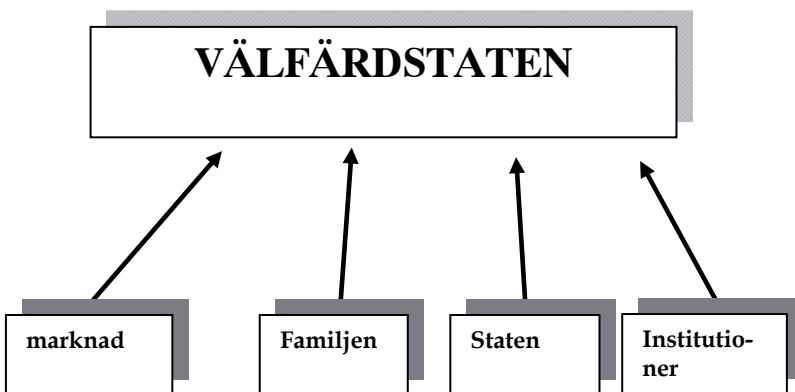
Det är värt att tillägga att pelarna agera oberoende av varandra. Som vi nämnde tidigare är denna typologi mycket användbar för att beskriva välfärden i utvecklade ekonomier däremot inte lika användbar när det gäller. Därför anser vi att en fjärde pelare, institutionerna, bör definieras vid analysen av länder i till exempel Latinamerika. I Mexico är institutionerna lika viktiga och spelar ibland den största rollen vid leveranser av välfärdstjänster i vissa geografiska områden. Dessa är vanligtvis icke-statliga institutioner som välgörenhetsorganisationer, kyrkan och frivillig organisationer av olika slag. Alla dessa ger ekonomisk trygghet och social välfärd till många utsatta när varken staten, familjen eller marknaden står för hjälpen.

Stöttepelaren familjen och staten kan ersätta marknadsmisslyckanden, precis som marknaden och staten kan kompensera brister i familjen pelaren. Dessa välfärdspelare kombineras i olika grad beroende på den välfärdsmodell som ett västeuropeiskt land i fråga väljer, men inte i samma utsträckning i Mexico. Det är inte alls ovanligt

att den sociala verkligheten som individerna möter i Mexico är att marknadsmisslyckanden och statens oförmåga lämnar individen utan hjälp och även att familjen inte kan bistå vid ekonomiska behov. Låt oss illustrera detta med följande exempel: en fattig mexikansk familj där en familjemedlem drabbas av en kostsam sjukdom som cancer, AIDS eller diabetes. Marknaden i Mexico ger enligt sin natur endast privat sjukvård och staten inbegriper inte alla människor med sjukvårdstjänster. Troligen kommer den sjuke mexikanen att inte bli frisk och inte heller kunna komma tillbaka till arbetet, och då står vi inför en förlust av individens välbefinnande. Om vi betraktar summan av individer i samma situation står vi inför en verklig förlust av välfärd.

Det är värt att notera att rollen för pelaren institutioner i figuren nedan har i vissa latinamerikanska samhällen stor betydelse vad gäller social omsorg. Till viss del har avsaknaden av statlig social politik övertagits av religiösa samfund eller välgörenhetsorganisationer. Den sociala rollen för den katolska kyrkan är till exempel i några länder i Latinamerika synlig. Utan tvekan är det denna pelare som utgör den största skillnaden när vi jämför europeiska välfärdssamhällen med latinamerikanska. Specifikt är dessutom denna pelare i Latinamerika nära kopplad till regionens sociala, historiska och kulturella särdrag.

Figur 1: Välfärdsstaten

Olika välfärdsstatsmodeller har konfigurerats i den utvecklade världen. De skiljer sig sinsemellan beroende på den vikt de ger till de olika spelarna som beskrivs ovan. Två begrepp, "de-commodification" och "de-familialized", är mycket användbara för att definiera och utforma dessa modeller (Esping-Andersen, 2003). De-commodification av arbetskraft innebär att marknadsberoende minskar för arbetskraften i den meningen att arbetstagarna inte tryggar sin framtid genom att teckna välfärdstjänster på marknaden såsom sjuk- och pensionsförsäkringar. Ur rättvisesynvinkel är arbetstagarnas sociala trygghet inte bestämd av deras inkomstnivå och förmögenhet. Med andra ord, en individ måste inte nödvändigtvis vara arbetsför för att kunna erhålla sociala och ekonomiska rättigheter samt social trygghet. Ett samhälle med en hög grad av de-commodification betraktar inte välfärden som en handelsvara.

Det andra begreppet, de-familialized avser familjberoendet som en individ har vid sociala och ekonomiska behov. Familjberoende förekommer när exempelvis en icke-arbetsför individ saknar social trygghet av staten och marknaden. En sådan situation tvingar individen att erhålla välfärdstjänster hos familjen eller släkten. En hög grad av de-familialized är lika med en minskning av familjberoende för en individ eller annorlunda uttryckt ansvar för individens välfärd vilar inte hos familjen. Välfärdstater med en hög grad av de-familialized förfogar över stora välfärdsinstitutioner, enligt Esping-Andersens typologi.

Med hänsyn tagen till de tre välfärdspelarna (staten, marknaden och familjen) och de två egenskaperna (de-commodification och de-familialized) särskiljer Esping-Andersen (2003) välfärdstaterna i tre kluster: den skandinaviska välfärdsstaten, den liberala välfärdsstaten och den konservativa välfärdsstaten.

Esping-Anderssens typologisering är ett försök att efter gemensamma egenskaper definiera de olika typer av välfärdsmodeller som förekommer i välfärdsekonomin. Det är därför viktigt att poängtera att andra indelningar, klassificeringar och definitioner av modeller

kan hittas i litteraturen. Med andra ord finns det inte en samlad definition för välfärdsmodellerna och dessutom har begreppen marknad, stat och familj nyansskillnader i olika länder.

I Latinamerika hör välfärden inte till den dagliga debatten. Ämnet har getts liten uppmärksamhet i den akademiska världen. Det är dock viktigt att poängtera att den ringa diskussion som förts kring begreppet välfärd ofta har förknippats med Skandinavien och särskilt med Sverige. Man pratar om den socialdemokratiska välfärdsmodellen eller "el modelo sueco de bienestar social" (den svenska välfärdsmodellen).

II. Mexicos välfärdsstat: från födelse och utveckling till omprioriteringar

Ursprung och utveckling av Mexicos välfärdspolitik har likheter med andra länder i Latinamerika och även vissa industrialiserade demokratier. Då utformningen och utbyggnaden av välfärdsstaten i Europa är associerad med arbetstagares rösträtt och befästande av representativ demokrati som styrelseskick under 1900-talet, varför skapades sociala institutioner i Mexico under konsolideringen av auktoritärt styre? Detta frågar sig forskaren Michelle L. Dion i sin bok *Workers and Welfare: comparative institutional change in the twentieth-century Mexico*, Pittsburg University Press, 2010. Svaren på dessa frågor kan hittas i de gränsöverskridande klasskoalitioner som har gett politiskt stöd till staten genom åren.

Ursprunget till Mexicos välfärdsstat återfinns i den styrande politiska och ekonomiska elitens svar på krav från organiserad arbetskraft sedan 1940-talet att bygga en klassöverskridande intressekoalition med ett starkt statsparti i ryggen. Arbetskraften organiserades och kunde ställa krav genom korporativistiska lösningar, därmed kunde också kraven leda till resultat i linje med deras önskemål. Den första lagen om social trygghet antogs år 1943 och därmed hade en sten satts i rullning som skulle komma att påverka politiska beslut inom arbetsmarknads- och välfärdsfrågor framöver. Sedermera kom välfärdssystemet att omprioriteras längs nyliberala linjer (Dion 2010: 11).

Ett lands välfärdssystem är en kollektiv representation av ett lands politik för social trygghet, vilket kan delas upp i socialförsäkringar och socialhjälp. Det sociala skydds nätet finansieras oftast med arbetsgivare, arbetstagare och statsbidrag, och det omfattar risker

förenade med deltagande på arbetsmarknaden, till exempel arbetsrelaterade olyckor och sjukdom, hög ålder och funktionshinder, och arbetslöshet. Socialbidrag är oftast icke-avgiftsfinansierade och kan vara antingen allmänna eller riktade till vissa grupper med det primära syftet att minska fattigdom för särskilt utsatta grupper i samhället (Dion 2010: 10). Den juridiska skillnaden mellan avlönad och icke-avlönad anställning är grundläggande för Mexicos socialpolitik eftersom artiklarna 12 och 13 i Lagen om social trygghet anger att det är en rättighet för löntagare och en förpliktelse för chefer eller företag endast med avseende på deras avlönade arbetstagar.

Strukturen för den mexikanska arbetsmarknaden och de sociala institutioner som har utvecklats har fört med sig att socialförsäkringssystemet oftast är begränsat till den stora minoriteten anställda på den formella arbetsmarknaden, medan socialt bistånd syftar till att skydda fattiga jordbrukare på landsbygden och arbetare inom den informella sektorn i storstäderna (Dion 2010: 12). Bland floran av socialhjälpssystem och -åtgärder som existerar i Mexico kan nämnas hälso- och sjukvårdsprogram som tillhandahålls av federala och statliga organisationer, stöd till bostäder genom federala och delstatliga program och organ, tillgång till sparande för ålderspension i samma typ av individuella konton som drivs för anställda i den formella sektorn och olika icke-avgiftsfinansierade pensionsprogram, tillgång till daghem som drivs av federala och delstatliga program, samt tillgång till livförsäkring förknippade med vissa tjänster inom hälsovården. Dessa tjänster finansieras nästan fullt ut genom offentliga medel, avgifter är i princip obefintliga (Levy 2008: 8).

Spridningen av riktade sociala utgifter under 1990-talet är politiskt motiverade och utgör inte bara en återspeglning av en nyliberal ekonomisk agenda och populistiska tendenser i nya demokratier med svagt ansvarsutkrävande, utan också byggandet av en alternativ välfärdsmodell vid sidan av avtagande traditionella socialförsäkringar. Utbyggnaden av riktade program för fattigdomsbekämpning

är förenlig med förändringar på arbetsmarknaden på grund av globaliseringen och nyliberala reformer. Politikerna har övergivit traditionella socialförsäkringar till förmån för riktade utgifter för att bekämpa fattigdom, vilket är mer förenlig med nya ekonomiska och politiska sammanhang (Dion 2010: 12). Mexico är ett tydligt exempel på denna trend, vilket jag söker belysa nedan.

Välfärdsstatens födelse (1924-40)

För att teckna en bakgrund till den mexikanska välfärdsstatens födelse, och peka på ett fundamentalt "formativt moment" i landets historia, är det passande att nämna den mexikanska revolutionen 1910. Mexico styrdes under andra hälften av 1800-talet av den auktoritära generalen Porfirio Díaz. "Porfiriatet" innebar en modernisering av landet med ekonomisk utveckling som följd och ett gynnsamt klimat för överklassen (ofta ägare av haciendor, stora gods) och den övre medelklassen. Däremot levde småjordbrukarna och de etniska minoriteterna i djup fattigdom och missnöjet spred sig. Två ledare hade utkristalliserats i motståndet mot Porfirio Díaz styre: Francisco "Pancho" Villa skapade en revolutionär armé i norra Mexico, och i delstaten Morelos söder om Mexico City hade Emiliano Zapata organiserat en upprorsrörelse av egendomslösa bönder. Med tiden växte protesterna och allt fler anslöt sig till endera motståndslägre, en nationell revolution utbröt som ledde till att general Díaz avsattes.

Trots att Francisco Madero, en av ledarna för revolutionen, fick makten över landet efter segdragna förhandlingar fortsatte revolterna i de norra och södra delarna. Revolutionen hade hållit samman de olika fraktionerna, men nu kom skillnader i öppen dager. Zapata och "Pancho" Villa höll fast vid sina arméer och den politiska spänningen fortsatte. År 1919 sköts Zapata till döds av revolutionsledaren Venustiano Carranza som tagit makten 1917. "Pancho" Villa gick

samma väg till mötes några år senare. Det finns inga exakta siffror för hur många människor som fick sätta livet till under den mexikanska revolutionen men beräkningar uppgår till mellan 250 000 och 1 miljon människor. Emellertid kom den att föra med sig en ny författning som innehöll reformer inom jordfördelning, utbildning och arbetsvillkor.

1929 bildades partiet PNR, *Partido Nacional Revolucionario*, Den nationella revolutionens parti, som sedan satt kvar vid makten i över 70 år. Partiet kom till som ett svar på maktkampen efter den mexikanska revolutionen och som ett sätt att samla det mexikanska folket bakom ett nytt politiskt, "demokratiskt" projekt med Revolutionens ideal om rättvisa, jämlikhet, satsningar på utbildning och utbildning inom jordbrukssektorn. Det har med rätta kallats ett statsparti då det innehade en total dominans över mexikansk ekonomi och samhällsliv. År 1946 bytte partiet namn till PRI, *Partido Revolucionario Institucional*, Den institutionaliserade revolutionens parti. Under PRI:s styre skedde det så kallade "mexikanska miraklet"; en växande ekonomi och befolkning parad med en moderniserings- och utvecklingsprocess. Tabellen nedan visar de olika presidenter som styrde Mexico under den första perioden:

Period	President	
1917-20	Venustiano Carranza	
1920-24	Álvaro Obregón	
1924-28	Plutarco Elias Calles	
1928-34	"maximato"	Emilio Portes Gil (1928-30) Pascual Ortiz Rubio (1930-32) Abelardo Rodríguez (1932-34)
1934-40	Lázaro Cárdenas	

I den mexikanska konstitutionen från 1927 nämns politikområdena (a) landfördelning (artikel 27), (b) reglering av relationerna mellan arbete och kapital (artikel 123), (c) socialförsäkring, fri och sekulär

samt obligatorisk skolgång (artikel 27), och husbyggande. Det är viktigt att framhålla, att vid tiden för den mexikanska välfärdsstatens födelse fanns det inget officiellt arbetsmarknadspolitiskt program eller en specifik politisk linje i syfte att verka för en aktiv arbetsmarknadspolitik. Likaså fanns det heller inte någon central fackförening som organiserade arbetarna i den offentliga sektorn, ej heller en arbetsgivarorganisation.

Utbildningspolitik

Det bör nämnas att Mexico hamnade i en våldsam konflikt mellan president Calles och representanter för katolska kyrkan ("los Cristeros") om det klerikala inflytandet över motsvarande grundutbildningen. Calles administration genomförde en nästintill utrensning av den katolska kyrkans grepp om läroböcker, pedagogik, och uppfostran. Han öppnade upp skolan för nya grupper än överklassen och den övre medelklassen. Trots att grundskolan blev gratis lyckades inte initiativet nå ut till majoriteten av befolkningen. Hädanefter stod andra värden i fokus såsom nationalism, patriotiskt berättande, fritt företagande, sekularism, och jordbrukande. Lantbruksskolor ökade i antal under denna period, särskilt jordbruksskolor som riktade in sig på industriellt jordbruk, även om privata skolor fortfarande dominerande utbildningsutbudet.

Fastän det från officiellt håll framhölls vikten av utbildning så minskade budgeten för just detta område under regeringen Calles på grund av utgifterna för den våldsamma konflikten med los Cristeros; från 15 % under 1924 till 7 % av den federala budgeten. Budgeten för utbildning ökade sedan igen till 14 % under "Maximato"-perioden (1928-34). Uttrycket hänvisar till det faktum att Calles fortfarande de facto styrde landet, men hade tre marionetter i tur och ordning som han kontrollerade. I presidentvalet 1934 försökte Calles klamra sig fast

vid makten, men förlorade den interna striden mot Lazaro Cárdenas och fick gå i exil.

Från 1934 talades det om 'socialistisk utbildning'; idén var att utbildning skulle följa principerna i den socialistiska läran som Revolutionen grundade sig på. Den här linjen var omsatt i praktiken endast under regeringen Cárdenas (1934-40).

Socialförsäkringspolitik

Den ekonomiska krisen under 1926-7 och motstånd från ekonomiska aktörer i den privata företagssfären förhindrade en vidareutveckling av socialförsäkringspolitiken. Socialförsäkringssystemet från 1925 var begränsat till att automatiskt omfatta militären och offentliga tjänstemän. Lärare började omfattas av socialförsäkringssystemet tack vare deras omfattande strejker under 1925. Det förelåg förslag, uppbackade av den nyligen skapade Internationella arbetsorganisationen, ILO, *International Labour Organization*, för att skapa en mer generell socialförsäkringsmodell men idén mötte motstånd från privata ekonomiska intressen och övergavs successivt under åren 1928-30. Det kan i sammanhanget nämnas att den progressive president Cárdenas skapade ett omfattande nätverk av motsvarande vårdcentraler baserade på en kooperativ modell så i viss mening fortsatte byggandet av en välfärdsstat.

Landfördelningspolitik

Förändring gällande landfördelning genomfördes under president Lázaro Cárdenas som blev känd som "*pro-campesino*", för böndernas rättigheter. Under hans tid vid makten distribuerades 50 % mer land till bönderna, till skillnad från sina företrädare. Han återinförde ett system baserat på krediter för småjordbrukare, och var en förkämpe för det så kallade *ejido* systemet. Uttrycket betecknar landområden

som varit i statens eller motsvarande kommunens ägo, men som senare arrenderats till privatpersoner och därmed kunnat brukas för personlig vinning, vilket har varit en hörnsten i Mexicos jordbrukspolitik för åtskilliga decennier (President Carlos Salinas de Gortari, 1988-94, var den förste presidenten att bryta med denna tradition och lät tillåta privata aktörer köpa landområden som ingick i *ejido* systemet).

President Cárdenas genomförde också projekt som gynnade privat företagande inom områden som vattenförsörjning, konstruktioner av vägar och broar, och han introducerade låga importavgifter. Denna politik, i kombination med exproprieringen av oljeföretagen, ledde till ett ökat motstånd mot hans sociala reformer från högerhåll och extremvänstern (från deras olika intresseföreningar och fackföreningar).

Välfärsstatens utveckling: En ny era av sociala reformer (1940-82)

Efter PRI:s totala dominans i mexikansk politik sedan 1929 började partiets ställning sakta försvagas under 1970-talet. Korruptionsanklagelser förekom flitigt och i synnerhet i relation till de växande inkomsterna från oljeindustrin. I början av 1980-talet avslöjades att dåvarande presidenten López Portillo fått ett hus värt närmare 15 miljoner kronor av oljearbetarnas förbund, vilket blev droppen för många.

Tabellen nedan visar de olika presidenter som styrde Mexico under den andra perioden:

Period	President
1940-46	Manuel Ávila Camacho
1946-52	Miguel Alemán Valdéz
1952-58	Adolfo Ruíz Cortínez
1958-64	Adolfo López Mateos
1964-70	Gustavo Díaz Ordaz
1970-76	Luis Echeverría
1976-82	José López portillo

Politisk och ekonomisk utveckling

Under åren 1940-52 dominerade PRI, som också kännetecknades av en misslyckad "Pakt för arbete" och de första lagstiftningsinitiativen på det sociala området. Eran har också kallats för "*Charrismo*" som utmärktes av kuvande av de rörelser som inte stod under direkt kontroll av statspartiet PRI. Sedan 1940 följde den ekonomiska politiken doktrinen om import-substituerad industrialisering. Den tillkom till följd av det protektionistiska klimatet i världsekonomin mot bakgrund av utbrottet av Andra världskriget, och för Mexicos del kom blicken att vändas mycket inåt landet; utveckla ekonomin, institutioner, effektiva produktionssystem inom olika verksamheter, och så vidare. Under denna period påbörjades skapandet av en modell som baserades på ojämlik utveckling: låga löner som understöddes av låga jordbrukspriser, låga skatter, omfattande protektionism gällande avgifter, och ett underkastande av det industriella proletariatet till förmån för PRI:s järnkontroll över den politiska och ekonomiska utvecklingen i landet (Brachet-Márquez 2007: 126-7).

Perioden 1958-64 utmärkte sig för ekonomiskt välstånd och en progressiv socialpolitik, ett stabiliserande av utvecklingen av landet. De ökade utgifterna för socialpolitik finansierades av den utländska statsskulden (istället för inflation) och lån från *Alianza para el progreso*, Alliansen för framsteg, ett program initierat av president Adolfo López Mateos. Han var den näst mest progressive presidenten efter Cárdenas i landfördelningsfrågan. López Mateos stod också för en linje som i mångt och mycket kom att efterlikna Cárdenas, och han fortsatte att bygga ut Mexicos välfärdsstat.

Däremot brukar åren 1964-70 i allmänhet beskrivas som en mörk och problemfylld tid i Mexicos historia, det kan även kallas ett "formativt moment". Studenter i Europa och USA gjorde uppror mot föräldragerationen och de "auktoritära institutionerna", så även i Mexico där PRI kom i skottgluggen. Sommaren 1968 växte demonstrationerna i styrka och protesterna eskalerade. I juli sattes kravallpolis in för första gången mot studentupproren, vilket rönkte skarp kritik från befolkningen. Universitetens rätt till självständighet och oberoende hade kränkts, nu spred sig stödet för studentrörelserna från andra håll i samhället, bland annat fackföreningar och företag. Under augusti och september anordnades allt större demonstrationer, följaktligen ökade spänningen mellan studenterna och kravallpolisen. Samtidigt förberedde sig Mexico på att arrangera de Olympiska spelen. Den 27 augusti 1968 ägde en av de största protesterna i Mexicos historia rum i Mexico City: Cirka en halv miljon människor, de flesta studenter, samlades på *El Zocalo*, stadens största torg. Åtskilliga bedömare var hoppfulla om att presidenten nu skulle hör samma demonstranternas krav, men istället sattes pansarfordon in. Därtill meddelade presidenten att militären hade en roll att spela mot demonstranternas protester, och skulle intensifieras ifall de tilltog än mer i styrka. Det bör också nämnas att armén ockuperade flera universitetsbyggnader i huvudstaden. Den 2 oktober 1968 samlades återigen tusentals människor på torget *Plaza de las Tres Culturas*

för att protestera mot arméns ockupation av universitetsområdet. Arméns närvaro var massiv och nu var syftet att skingra demonstranterna och arresterade ledarna för protesterna. Panik utbröt och armén började skjuta skarpt. Hur många människor som dog är alltför oklart men det brukar talas om mellan 100 till upp emot 3000 döda (den lägre siffran från officiellt håll och den högre från studentföreningar, organisationer, bland andra aktörer).

Perioden 1970-76 med president Luis Echeverría Álvarez vid makten hade ett ambitiöst program för skattemässiga, strukturella och sociala reformer inom ramen för stagflation i ekonomin. Den här linjen tillkom i syfte att ge en skjuts till den ekonomiska tillväxten och förbättra levnadsvillkoren för de breda folklagren. Hörnstener var en omfattande skattereform, men den gick i graven bara månader efter att ha sjuväts på grund av motstånd från näringslivet och dess aktörer. Denna uttryckliga konfrontation kom att påverka förhållandet på ett omfattande sätt mellan representanter för olika privata ekonomiska intressen och staten. Parallellt började inflationen öka och Mexico halkade ned i en lågkonjunktur som påverkade ekonomin och således förutsättningarna för det ambitiösa skattereformprogrammet. I takt med en snabbt skenande inflation kunde inte regeringen finna stöd 'underifrån' (arbetare, studenter), ej heller från fackföreningshåll, i konflikten med representanter för företagen och det privata kapitalet. Men trots opposition mot implementeringen av de sociala reformerna lyckades president Echeverría under sin mandatperiod fortsätta byggandet av den mexikanska välfärdsstaten, särskilt sett utifrån fackföreningarnas perspektiv då de åtnjöt den 'tyngsta' förhandlingsmakten med statspartiet PRI (Brachet-Márquez 2007: 129).

De sociala programmen under mandatperioden 1976-82 syftade till att hjälpa de svagaste i samhället, detta för att åstadkomma en lösning på det 'vakuüm' som rått sedan den förra mandatperioden. President José López Portillo vidareutvecklade relationerna mellan

staten och enskilda politiska och ekonomiska aktörer, även inom ramen för välfärdsstaten. Oljeboomen i Mexico möjliggjorde för regeringen att skapa ett innovativt "anti-fattigdom program" som inkluderade alla marginaliserade grupper, även småjordbrukarna och etniska minoriteter. En del principer från detta program kom att inspirera efterföljande fattigdomsbekämpningsprogram decennier framöver.

Den sista tiden för López Portillos mandatperiod markerade kulmineringen av konstruktionen och expansionen av Mexicos välfärdsstat till att på bred front inkludera tidigare exkluderade grupper genom speciellt riktade program. Men den omgivande internationella kontexten spädde på ett generellt dåligt ekonomiskt läge med mycket turbulens på de internationella marknaderna; devalvering och finansiell oro präglade inte bara Mexico. Hade det inte varit för det överraskande internationella prisfallet på råolja mellan 1981-1982, som fick mycket negativa återverkningar på den mexikanska ekonomin, så hade López Portillo blivit ihågkommen som en av få verkligt proaktiva, nyskapande och framgångsrika presidenter inom socialpolitikens område (Brachet-Márquez 2007: 131).

Utbildningspolitik

Intressant nog var utbildningsområdet det enda område som omfattades av en statsprincip om social rättvisa: allmän rätt till undervisning och utbildning som ett led i att förverkliga Revolutionens principer, vilket tidigare har nämnts. President Avila Camacho (1940-46) konsoliderade dess institutionella bas och såg även till att den segslitna striden med kyrkan om vem som skulle leda motsvarande förskole- och tidigare lågstadieundervisning fick ett slut och att sekularismen som statsprincip värnades. Denne president återinförde också läskampanjen och det Högre seminariet i mexikansk kultur, konst och språk skapades.

Under 1964-70 skedde en expansion av utbildningsväsendet för att kunna möta det ökade trycket på behov av skolor och undervisande personal, vilket var en konsekvens av den snabbt växande befolkningen. I detta sammanhang bör det nämnas att PRI och kyrkan förespråkade en linje att den mexikanska befolkningen behövde växa så att "landet kunde växa sig starkt". Många familjer hörsamade detta, främst inom arbetar- och medelklassen och det var inte ovanligt att familjer hade fler än tio barn.

Perioden 1970-76 kännetecknades av en omfattande kampanj för att bygga vidare på idén om tillgänglighet till undervisning och utbildning. Signifikativt var det ökade antalet lärare särskilt för de lägre åldrarna, och utbyggnaden av Tekniska högskolor som ett alternativ till universitetsutbildning.

Arbetsmarknadspolitik

Under president Manuel Ávila Camachos mandatperiod stod det klart att de som kom att gynnas mest av den mexikanska välfärdsstaten var arbetare som ingick i fackföreningarna CTM, *Confederación de Trabajadores Mexicanos*, något motsvarande Landsorganisationen (LO), och CNC, *Confederación Nacional Campesina*, motsvarande den Nationella konfederationen för jordbrukare, som utövade marginellt inflytande. Medlemmarna i dessa organisationer blev inkorporerade i statspartiet PRI. Man bör komma ihåg att vid den här tiden var jordbrukarnas levnadsförhållanden och intressen av ringa betydelse för PRI och landets styrande grupper. Försämrade levnadsförhållanden särskilt för småjordbrukare bidrog till att inflyttningen till storstäderna började i massiv skala, i hopp om nya försörjningsmöjligheter och bättre levnadsvillkor.

"Belöningen" för att fackföreningen CTM gav sitt stöd i valkampanjen till presidentkandidaten Avila Camacho och att många medlemmar följaktligen röstade på honom, var den så kallade "Arbets-

pakten". Emellertid upplöstes pakten senare då grupper inom tillverkningsindustrin och småföretagssektorn vägrade implementera principer om vinstdelning och inkorporerande av fackföreningsmakt i "Arbetspaktens" beslutsprocess. Till följd av denna tvist började medlemmar lämna CTM och landets politiska ledning såg sig nödgad att ingripa för att få kontroll över situationen, som annars hade kunnat ge eko i form av politisk och ekonomisk instabilitet. Således upprättades en "Arbetskod" och ett socialförsäkringssystem (Brachet-Márquez 2007: 126).

Vid mitten av 1960-talet hade den arbetande klassen vunnit tillbaka de förluster de drabbades av under de år som följde direkt efter Andra världskriget. Nu kunde de åtnjuta ett relativt välutbyggt nät av offentliga tjänster och förmåner. Men majoriteten av den jordbrukande befolkningen, som ju företrädesvis återfanns inom olika etniska grupper och med sitt ringa betalda arbete, hade ej tillgång till detta trots att de utgjorde en viktig stöttepelare till den industriella och sociala utvecklingen av landet (Brachet-Márquez 2007: 127).

Under perioden 1970-76 utbröt olika arbetsmarknadskonflikter till följd av den ökade klyftan mellan reallöner och faktiska levnadsomkostnader. Den mexikanska staten såg till att kontrollera dem genom att skapa ett statligt bolåneinstitut, INFONAVIT, som administrerades på ett sätt liknande socialförsäkringsprogrammet. Från det privata näringslivet hördes inga invändningar mot att gemene man fick se 5 % av sin lön gå till att underhålla INFONAVIT programmet. Av erfarenhet visste dessa aktörer att under ett styrelseskick inriktad på ekonomisk protektionism (högre tullar och avgifter) kunde kostnader för att upprätthålla en socialpolitik vältras över på konsumenterna (Brachet-Márquez 2007: 128). Emellertid började protester spridas när arbetare såg sina löner devalveras och urholkas av den ökade inflationen.

Socialförsäkringspolitik

IMSS, *Instituto Mexicano del Seguro Social*, som motsvarar det statliga socialförsäkringsinstitutet, upprättades 1943 men i början var dess omfattning begränsad. Icke desto mindre skapade det nytt hopp bland arbetare: som ett utfall av konsensus kring trepartssamarbete men som hade 'dött' som princip i och med upplösningen av "Arbetspakten", och som nu stod för något nytt; ett omfattande skydd av arbetare i framtiden.

Socialförsäkringslagen, *Ley del Seguro Social*, omfattade alla arbetare och deras familjer för områdena hälsa, moderskap (graviditet), handikapp eller nedsatt arbetsförmåga, arbetsolyckor, vård av barn, dödsfall. Denna lag inkluderade också hälsoförsäkring för arbetare, även pensionerade och deras familjer, men den täckte inte arbetslöshetsersättning vilket var en fråga för arbetsgivaren (som tumregel handlade det om tre månadslöner vid uppsägning).

Samtidigt rådde en segmentering av vårdsektorn: löntagare på den formella arbetsmarknaden erhöll förmåner som var skattefinansierade (subventionerade av den skattebetalande befolkningen), medan individer vars sysselsättning härrörde från den informella sektorn grupperades under Hälsodepartementet och erhöll lägre förmåner till följd av det kärva budgetläget och det faktum att de utgjorde en stor grupp.

År 1959 reformerades socialförsäkringslagen till att inkludera dagarbetare inom jordbrukssektorn och de så kallade *ejido* arbetarna. Institutet för Socialförsäkringstjänster för statliga arbetare skapades år 1959 och det omfattade elektriker, järnvägsanställda, samt arbetare inom oljeindustrin. Expansionen av IMSS tjänster till att täcka allt fler yrkesverksamma grupper i samhället skedde parallellt med det ökade ekonomiska välbefindandet i landet överlag.

Trots att politiska initiativ och beslut inom socialpolitikens område kan sägas ha gått på sparlåga under åren 1964-70 växte IMSS-

anslutna under denna tid: från 6,228,700 registrerade år 1964 till 9,496,400 år 1970. Denna ökning åtföljdes senare av en betydande befolkningstillväxt, som tidigare nämnts.

År 1973 implementerades Programmet för social solidaritet inom ramen för socialförsäkringslagstiftningen, som nu kom att inkludera tidigare oförsäkrade grupper bland landsbygds- och stadsbefolkningen. Det finansierades till 40 % av IMSS genom invaliditets- och pensionsfonder. Emellertid blev experimentet inte långvarigt: stark kritik från näringslivshåll, fackföreningsbasar och ekonomiska experter varnade för att programmet äventyrade den finansiella basen för pensionsfonderna, och programmet övergavs på grund av den utbredda skepsisen.

Under perioden 1976-82 sjösattes två viktiga socialpolitiska innovationer inriktade på att nå ut till marginaliserade grupper i befolkningen. För det första, COPLAMAR, *Coordinación General del Plan de Zonas Deprimidas y Grupos Marginados*, eller motsvarande Koordination av den nationella planen för marginaliserade områden (Julio Boltvinik och Alejandro Marín, 2003). I COPLAMAR:s mandat ingick att upprätta en databas som samlade information om grundläggande behov hos befolkningen; boende, matvanor, hälsofrågor samt utbildning, allt för att bygga upp en 'korg' av livsnödvändiga behov, kallat CNSE, *Canasta Normativa de Satisfactores Esenciales*. För det andra, SAM, *Sistema Alimentario Mexicano*, eller motsvarande det Mexikanska livsmedelssystemet. SAM:s huvuduppgift var att skapa ett nätverk som knöt samman mindre producenter med konsumenter av dagligvaror. Emellertid upphörde detta program under 1982 då principen om självförsörjning inom livsmedelssektorn övergavs till förmån för teorier om komparativa fördelar i ljuset av den nyliberala marknadsekonomins spridning över världen.

Bostadspolitik

President Adolfo López Mateos (1958-64) var den förste presidenten att agera mer symboliskt när det gäller bostadspolitik. Genom ISSSTE, *Instituto de Seguridad y Servicios Sociales de los Trabajadores del Estado*, motsvarande Institutet för säkerhet och sociala tjänster för statsanställda arbetare, genomfördes under åren 1959-1967 vad som kan kallas motsvarande Mexicos "miljonprogram", allmännyttiga bostäder för den växande medel- och arbetarklassen, främst i och kring Mexico City.

År 1972 skapades INFONAVIT, *Instituto de Fomento Nacional a la Vivienda de los Trabajadores*, motsvarande det statliga bolåneinstitutet för anställda inom den formella sektorn, baserat på trepartsmodellen som också hade gällt för upprättandet av socialförsäkringssystemet. Emellertid misslyckades INFONAVIT med att inkludera majoriteten av arbetarklassen. Genom INFONAVIT upprättades så småningom 154,626 nya bostäder. Samtidigt följde ISSSTE med i takten, med sin motsvarande enhet för bolåneinstitut, FOVISSSTE (*Fondo de la Vivienda del ISSSTE*), och upprättade 14,655 bostäder som riktade sig till offentliga tjänstemän. Ytterligare en aktör, Indeco, *Instituto Nacional para el Desarrollo Cooperativo*, motsvarande det Nationella institutet för kooperativ utveckling, som tillhandahåller teknisk expertis till små- och medelstora projekt för till exempel husbyggande eller andra samhällsutvecklande projekt, byggde hus för fattiga grupper; 28,000 bostäder, vilket inte var mycket sett till det omfattande behovet.

Omprioriteringar i den mexikanska välfärdsstaten (1982-2010)

Mexikansk politik dominerades mellan 1929 och 2000 av statspartiet PRI. Visserligen var det politiska systemet stabilt under dess ledning, men föga demokratiskt. PRI hade i sitt partiprogram målsättningen

att ge röst åt olika intressegrupper i samhället, att verka som ett slags "catch all" parti. Dock gav partistrukturen och de olika intressen som gödde partieliten upphov till maktfullkomlighet och korruption. Presidentmakten blev en medlande funktion mellan olika särintressen och för att åstadkomma enhet utåt. Generellt kan sägas att exekutivmakten utövade stort inflytande, och var stundtals godtyckligt, vilket hade en negativ inverkan på såväl politiskt som ekonomiskt liv i Mexico.

Under 1980-talet började PRI:s folkliga stöd att dala och valet 1988 vanns med den minsta marginalen någonsin, därtill förlorade PRI platser i senaten till oppositionspartierna för första gången.

Under 1990-talet försökte PRI att bättra på sin "image" med initiativ för att rensa upp korruptionen och satsa på ekonomiska program riktade mot låginkomsttagare vars stöd ansågs mycket viktigt. Det såg först ut som om det skulle lyckas; PRI:s popularitet ökade igen då ekonomin började visa tecken på återhämtning. Men President Ernesto Zedillo (1994-2000) kom att bli den siste PRI-presidenten för lång tid framöver, det mexikanska folket hade fått nog av PRI:s auktoritära styre och hyste förhoppning om ett mer pluralistiskt samhälle. Således förlorade PRI presidentvalet och valet till Kongressen år 2000, för första gången sedan den mexikanska revolutionen, vilket kan beskrivas som ett tredje "formativt moment" i landets historia. Istället vann oppositionspartiet PAN:s (*Partido de Acción Democrática*) kandidat Vicente Fox Quesada valet, men snarare som en representant för denna förändring än för det kristdemokratiska partiprogrammet. Redan i Kongressvalen i juli 2003 försvagades PAN:s ställning då partiet ej fick majoritet i någondera av kongressens båda kamrar, vilket betydligt försvårade genomförandet av den nya administrationens reformagenda.

När en ny president skulle väljas 2006 vann återigen PAN:s kandidat, Felipe Calderón Hinojosa, som fortfarande sitter kvar på presidentposten. Calderón gick till val på att fortsätta de ekonomiska

reformerna och genomföra strukturella förändringar som skulle öka utländska investeringar i landet och göra Mexicos ekonomi mer konkurrenskraftig. Han lovade även att öka insatserna för att bekämpa den organiserade brottsligheten, speciellt de allt starkare drokartellerna. Detta "krig mot *los narcos*" har kostat Mexico runt 33.000 döda sedan 2006, ingen vet den exakta siffran och metoderna är mycket omdiskuterade, vilket tragiskt nog har kostat åtskilliga journalister livet. Tabellen nedan visar de olika presidenter som styrde Mexico under den tredje perioden:

Period	President
1982-88	Miguel de la Madrid
1988-94	Carlos Salinas de Gortari
1994-2000	Ernesto Zedillo
2000-06	Vicente Fox Quesada
2006-12	Felipe Calderón Hinojosa

Politisk och ekonomisk utveckling

Ekonomisk kris utmärkte början av "det förlorade decenniet", 1980-talet, men president Miguel de Madrids regering var inte snabb att hörsamma rekommendationerna från Internationella valutafonden och andra internationella organisationer om att skära ned på de offentliga utgifterna för att skapa balans i statsfinanserna. Regeringens socialpolitik resulterade i en försämring av arbetsvillkoren i den offentliga sektorn generellt, samt sämre kvalitet på undervisning och vård. Denna trend accentuerades av att få grupper i befolkningen hade råd att vända sig till de privata alternativen inom vård och skola. President Miguel de Madrids linje att slå fast vid den mexikanska välfärdsstatens utformning kom till uttryck i att han strävade

efter att skydda de existerande välfärdsprogrammen så långt det var möjligt, och även bygga ut dem som i fallet med socialförsäkringen. Hans tid vid makten blev känd som en experimentell period gällande de strukturella omvandlingarna av Mexicos ekonomi och välfärdsstat. Men protester jäste både inom de politiska partierna och den allmänna opinionen. Inför valet 1988 sades det att ifall högern med PAN, *Partido Acción Nacional*, det nationella handlingspartiet, skulle vinna då skulle välfärdsstaten krympa, och ifall vänstern med PRD, *Partido Revolución Democrática*, det demokratiska revolutionspartiet, skulle gå segrande ur valet då skulle välfärdsstaten som idé överleva, men den skulle se annorlunda ut (Brachet-Márquez 2007: 132). Vad detta visar var att opinionsläget var sådant, att det ropades på ett nytt ledarskap och ny politik på det sociala området.

Den som gick segrande ur presidentvalet för mandatperioden 1988-94 var Carlos Salinas de Gortari, trots att valet föregicks av uppenbart valfusk och manipulerande. Salinas de Gortari hade ringa stöd i den breda folkopinionen, men satt under tryck från företagsledare, fackföreningsledare och utländska lånegivare. Hans styre över Mexico kom att bli en märklig blandning av politisk reformism, ekonomisk nyliberalism och populistisk välfärdspolitik (Brachet-Márquez 2007: 132). I dagspolitiken var president Salinas de Gortaris linje att nedgöra fiender bland representanter från oppositionspartierna och fackföreningsledare. På det ekonomiska planet stärktes statens pakt med näringslivet för att kontrollera inflationen, likaså förhandlade han om att förändra den utländska statsskulden, och han skrev under det nordamerikanska frihandelsavtalet, NAFTA, som trädde i kraft år 1994. På det sociala planet återbrukade han retoriken om social solidaritet, tillbaka till 1973 års COPLAMAR retorik men i ny tappning à la "social liberalism". Emellertid byggde den nyliberala socialpolitiken på lös sand, vilket särskilt utsatta grupper i samhället snart blev varse om.

President Ernesto Zedillo startade sin regeringsperiod med en djup ekonomisk kris som ej lämnade några marginaler för att fortsätta med tidigare fattigdomsbekämpningsprogram. Zedillo var förvisso en "social" president, som han propagerade i sin valkampanj, men snarare i bemärkelsen att han skar ner på flera förmåner inom hälsosektorn och även åtgärder inom fattigdomsbekämpning genom att införa striktare målstyrning (Brachet-Márquez 2007: 134).

År 2000 kom Vicente Fox till makten för mandatperioden 2000-06 som den första icke-PRI anknutna presidenten i ett klimat då den ekonomiska tillväxten var låg, likaså graden av sysselsättning (i den formella sektorn, det vill säga, eftersom den informella sektorn inte ingår i statistiska underlag). Likaså fortsatte den extrema fattigdomen att öka trots program som PROGRESA, *Programa de Educación, Salud y Alimentación*, motsvarande Programmet för utbildning, hälsa, och livsmedel. En del av förklaringen till det dåliga läget kan förklaras av att USA var samtidigt i en lågkonjunktur och det påverkade den mexikanska ekonomin i och med de handelspolitiska banden på grund av NAFTA-avtalet.

Anti-fattigdomsprogram

Mot bakgrund av COPLAMAR som riktade sig till att förbättra levnadsvillkoren för de fattiga kom President Salinas de Gortari att skapa PRONASOL, *Programa Nacional de Solidaridad*, det Nationella programmet för solidaritet, som var ett mer riktat program emot bastjänster för den urbana befolkningen, så som vatten, sanitet, elektricitet, bättre vägar, boende, vårdcentraler och sjukhus. PRONASOL erbjöd också krediter för folk på landsbygden och i mindre byar för att starta småföretag, samt stipendier för att kunna sätta barn i skola. En svaghet med PRONASOL var att dess finansiella bas härrörde från försäljning av statliga företag, och de pengar som investerades i detta program förändrade inte nämnvärt nivån av extrem

fattigdom eller fattigdom bland bredare folklager, istället ökade fattigdomen från 64 % till 66 % mellan 1989 och 1992. Detta kan också förklaras med att den nyliberala ekonomiska politiken gjorde att människor som levde med små marginaler fick det ännu svårare.

Ett annat program, PROGRESA, riktade sig till områdena utbildning, hälsa, och livsmedelsförsörjning (från 1997) och fokuserade på extremt fattiga familjer på landsbygden, men man räknade bara med en 2.6 miljoner som mottagare, medan PRONASOL hade en volym på 24.2 miljoner mottagare. Samtidigt avskaffades stöden för den fattiga stadsbefolkningen för mjölk och baslivsmedel, som existerat sedan 1970.

Under sin mandatperiod (2000-06) intensifierade President Fox kampen mot fattigdomen, både den extrema och den bland stadsbefolkningen, genom att lansera programmet *Oportunidades*, på svenska "Möjligheter", som var en vidareutveckling av PROGRESA-programmet. Dess budget var 85 % större än PROGRESA och täckte mer än dubbelt av de hushåll som räknades till extremt fattiga (4.6 miljoner). Fokus låg på hållbar utveckling och att bryta ett mönster där fattigdom övergår från en generation till en annan, snarare än att tackla rötterna till fattigdom. Det bör också påpekas att *Oportunidades* möttes av kritik för att dess mottagare visserligen kunde hjälpas ur fattigdom och möjliggöra skolgång och bättre hälsa, men vad som saknades var det långsiktiga perspektivet; en brist på ekonomiska möjligheter och, framför allt, skapandet av nya jobb i den formella sektorn. Det ekonomiska läget var heller inte gynnsamt; lönenivåerna sjönk och arbetslöshetsnivån steg kraftigt, inflationen ökade, hushållens köpkraft fortsatte att minska, och samtidigt växte skattesmitningen.

President Calderón (2006-2012) fortsatte den inslagna vägen men döpte om anti-fattigdomsåtgärderna till *PROGRESA-Oportunidades*. Satsningen utmärks av kontantöverföringar till fattiga hushåll, villkorat av att de uppfyller kraven för att förbättra deras humankapital.

Framför allt är det efterfrågan på vårdtjänster som subventioneras med en dylik överföring baserad på i hur hög grad medlemmarna i ett hushåll svarar mot krav specificerade i ett köns- och åldersbaserat hälsoprotokoll. Det vill säga, ju bättre hälsoprofil, desto mer pengar blir tillgängliga genom *PROGRESA-Oportunidades*. Efterfrågan på utbildning för barn och ungdomar är subventionerad med en annan slags kontantöverföring baserad på den enskilde elevens kön och undervisningsnivå (Levy 2008: 14).

Inkomstöverföringar, investeringar i humankapital för alla medlemmar i ett hushåll och förbättrad produktivitetspotential för dem som träder in på arbetsmarknaden är programmets viktigaste bidrag för att bekämpa fattigdom idag och samtidigt, som tidigare har nämnts, bidra till att minska risken för att fattigdom överförs från en generation till en annan (Levy 2008: 14).

Denna satsning till trots får inte mexikanare att överge den informella sektorn för olika slags arbete men som ej renderar produktivitet som gagnar BNP-tillväxten. Ett av hindren är att *PROGRESA-Oportunidades* innebär inga individuellt riktade förmåner villkorade av den enskildes arbetsstatus eller arbetsförmåga. Det har således ingen koppling till de preferenser om arbetsuppgifter som kan tänkas bli aktuella när den enskilde söker sig ut på arbetsmarknaden igen (Levy 2008: 14).

Vivir mejor, "Leva bättre", är President Calderóns ' eget ' program för att tackla den extrema fattigdomen i Mexico. Dess mål är att bygga grundläggande förmågor, ett socialt skyddsnät och broar av kommunikation emellan utsatta grupper i samhället; kvinnor, ursprungsbefolkningar, äldre, handikappade och extremt fattiga människor, och offentliga institutioner (Levy 2008: 15). *Vivir mejor* har tre huvudsakliga mål: 1) minska fattigdomen med andra incitament än sociala biståndsprogram så att människor kan utveckla färdigheter och få och arbetsmöjligheter, 2) Bidra till produktiva projekt för fattiga människor så att deras inkomster kan öka och levnadsstandard

förbättras, till exempel genom mikrofinansiering av småföretag eller egenförsäljning, 3) skapa ett nytt program för stads- och landsbygdsutveckling (nysatsning på infrastruktur, jordbruksmark och mark för bostadsbyggande) (Levy 2008: 15).

Dylika satsningar till trots, år 2006 presenterade det Nationella rådet för utvärdering av social utvecklingspolitikstatistik att 42,6% av den totala befolkningen levde i fattigdom. Det tillstods också från officiellt håll att det har skett en långsam minskning av fattigdomen och att den ojämlika fördelningen av inkomster är fortfarande ihållande, liksom den regionala fördelningen av social utveckling. Andra sociala utmaningar är fetma som nationellt folkhälsoproblem och ihållande makroekonomiska variabler som påverkar den allmänna utvecklingen av fattigdomsbekämpningen, precis som låga löner, låg inkomst per capita och hög inflation på baslivsmedel (Levy 2008: 16).

Socialförsäkringspolitik

Trots nedskärningar av de offentliga utgifterna fortsatte socialförsäkringssystemet under Miguel De la Madrids regering (1982-88), och han till och med byggde ut det. IMSS fungerade som ett system av direkta överföringar mellan löntagare och pensionerade. När så arbetslösheten steg, då minskade förmågan att betala ut pensioner. Till följd började pensionärer protestera vilket resulterade i en höjning med 70 % av minimilönen, men det var fortfarande under fattigdomströskeln.

Under perioden 1988-94 reformerades IMSS. Uppbackad av företagsledare (COPARMEX), regeringskabinettet, försäkringsbolag och fackföreningsledare, företog President Salinas de Gortari ett projekt som han presenterade för Arbetarkongressen. Målet var att underlätta problemen i IMSS-systemet genom ett kompletterande system av individuellt sparande och gradvis privatisering av pensionssystemet. Efter att Arbetarkongressen hade accepterat det kompletterande

systemet, men förkastat idén om privatisering av pensioner, skapades SAR, *Sistema de Ahorro para el Retiro*, motsvarande Pensionsspar-systemet, år 1992. Det kan tilläggas att president Salinas de Gortari inte insisterade på privatiseringsidén av pensionssystemet då han ville säkra väljarstöd i såväl kongressval (1991) som presidentval (1994). År 1990 hade en särskild fond skapats för att skydda bankernas kapital och pensionsspararnas besparingar mot konsekvenserna av en eventuell extraordinär finansiell kris, *Fondo Bancario de Protección al Ahorro* (Fobaproa), som ersattes år 1998 av *Instituto para la Protección al Ahorro Bancario*, IPAB. Men i den finansiella kraschen från december 1994 försvann allt kapital som investerats i SAR-systemet. Bankerna förlorade kapital och kunde ej betala ut pensioner. Alltjämt betalar Mexico av på skulden från räddningsplanen av landets ekonomi.

Under åren 1994-2000 skedde ett antal reformer av hälso- och sjukvårdssektorn vilka formaliserade segmenteringen mellan den finansierande delen av befolkningen och den icke-betalande, fattigare delen. Somliga bedömare anser att Världsbankens lån var nödvändiga under denna period för att kunna finansiera till exempel vårdcentraler och mobila sjukvårdsenheter för att kunna nå ut till oförsäkrade grupper i befolkningen. Socialförsäkringslagen reformerades och kom hädanefter att kombinera de återfördelningsbaserade ersättningarna för invaliditet och dödsfall med privat pensionsadministration.

Varje arbetstagare som omfattas av social trygghet har ett personligt konto som inkluderar två underkonton. Ett för de pensions-sparande (som finansieras genom av arbetstagarens och arbetsgivarens bidrag till arbetstagarens pension, kombinerat med ett statsunderstöd för samma syfte) och det andra är för bostadssituation (en del av arbetstagarens och arbetsgivarens sociala bidrag anslås till detta ändamål eftersom det inte finns statsbidrag för bostäder). Detta individuella konto hanteras av privata finansiella företag med fond-

förvaltare, AFORES, *Administradoras de Fondos para el Retiro*, vilket i början av 2000-talet underlättade anställdas bidragsdel från 95 % till 74 %, emedan det ökade statens bidragsdel från 5 % till 13 %. Pensionerna betalades ut av pensionsförsäkringsbolag och frivillig anslutning var tillgänglig för oförsäkrade grupper men som kunde betala tre minimilöner årligen i en enda inbetalning.

År 2003 lanserade President Fox en frivillig sjukförsäkring för oförsäkrade grupper, *Seguro Popular*, ungefär "Försäkring för folket", för arbetstagare som alltså inte omfattades av den formella sjukförsäkringen (Levy 2008: 19). Den finansierades av den federala nivån och delstatsregeringar och mottagare, på basis av mottagarens förmågal att betala. Samma år tillstod IMSS offentligt att man hade svårighet med att fullfölja sina åtaganden gällande pensionsfonder, hälso- och graviditetsförsäkring, och även det ökade trycket på andra tjänster. Istället för utbyggnad och mer aktivitet fanns det färre IMSS kliniker och sjukhus i landet.

År 2006 inrättade president Calderón *Seguro Universal de Primera Generación*, Universell försäkring för den första generationen, i syfte att erbjuda sjukförsäkring till alla barn födda efter december 2006. I början av 2007 skapades ett federalt program för att tillhandahålla barnomsorg för barn till förvärvsarbetande kvinnor utan sociala trygghetsförmåner. Ytterligare en satsning är att år 2007 sjösattes *Programa de Atención en Adultos Mayores de Setenta Años*, Program för vuxna över sjuttio, för att ge en icke-avgiftsfinansierad pension (500 pesos per månad) till alla personer över sjuttio år som lever i samhällen på 2500 invånare eller färre (Levy 2008: 16).

Bostadspolitik

Under Calderóns presidentmandatperiod har det utvecklats åtgärder för att säkra tillgång till individuell finansiering särskilt för fattiga människor inom ramen för en hållbar utveckling av bostäder. Dess-

utom är ett av huvudbekymren för presidenten hur åstadkomma en återhämtning av "*la cartera vencida*", bokstavligen "den tomma plånboken", som situationen beskrivs för bostadsinstituten FONHAPO (nationella fonden för boende för folket), FOVISSSTE och INFONAVIT. Regeringen erbjuder också stöd till förvärv av nya eller nygamla bostäder för mycket fattiga människor. Vidare har det etablerats, under Calderóns ledning, kriterier för lämplig mark för bostadsbyggande över hela landet, därtill en teoretisk modell för upprättande av nya bostadsområden (*Código de Edificación de Vivienda*), framtagen av den nationella kommissionen för bostäder. Ett annat projekt under överinseende av presidenten har som mål att utveckla ett nationellt system för bostadsbyggande för att åstadkomma en modernisering av sektorn i fråga samt skapa ett gynnsamt klimat för investeringar. Det återstår att se resultaten av dessa satsningar.

Avslutande analys

Organiserad arbetskraft ledde krav på skapandet av offentlig politik för att skydda arbetstagare och deras familjer, och byggandet av sociala institutioner var resultatet av en politisk kompromiss mellan fackföreningar och staten under uppbyggnaden av Mexicos auktoritära regim. Denna politiska kompromiss inkorporerade organiserad arbetskraft, vid sidan av jordbrukare och företagare, och gynnades av Mexicos importsubstituerade industrialisering, allt i en klassöverskridande stödcoalition för det styrande partiet PRI (Dion 2010: 9).

Mexico hade en explosionsartad befolkningstillväxt och urbaniseringstakt under 1950-1970 talen och fattigdomen var under perioden välutbredd trots den ekonomiska tillväxten. Landet satsade mycket på oljeexport, vilket fick ett stort bakslag under 1982 då oljepriserna sjönk kraftigt. En strukturuomvandling av ekonomin krävdes och tidigare principer om bland annat ekonomisk protektionism över-

gavs och privatisering av företag ökade. 1994 bildade Mexico, tillsammans med Kanada och USA, frihandelsområdet NAFTA, *North American Free Trade Agreement*.

Befolkningsökningen har länge varit stor men har avtagit på senare tid fast ligger alltså över världsgenomsnittet. Mexicos befolkning uppgår idag till ungefär 112 miljoner invånare. Urbaniseringsgraden och befolkningstätheten är mycket hög, och då speciellt i Mexico City (inkluderat förorterna) vars invånarantal beräknas till runt 20 miljoner, vilket gör det till en av världens största städer.

I den internationella ekonomiska politiken räknas Mexico idag till ett övre medelinkomstland och ett nyligen industrialiserat land. Sedan 1994 är landet den första latinamerikanska medlemmen i OECD (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling). Vidare rankas Mexico som den 13:e största ekonomin i världen (sett till nominell BNP, bruttonationalprodukt), vars ekonomi är starkt kopplad till NAFTA. Detta till trots är Mexico ett mycket ojämnt land vilket har sin förklaring i de stora skillnaderna i levnadsförhållanden mexikaner emellan beroende på kön, kulturell tillhörighet, religion, stad kontra landsbygd, samt yrkesgrupp. En medelklass har mer eller mindre nästan saknats i landet, men har på senare år börjat växa fram. Vad som håller tillbaka den ekonomiska utvecklingen är också det faktum att Mexico som land i OECD-klubben investerar minst av alla medlemmar i Forskning och Utveckling, 0.40 % av BNP enligt OECD statistik gällande år 2008 (OECD, 2010a). Tillgången till högre utbildning är mycket skev, även om det har blivit bättre med olika slags stipendier. Dock är det fortfarande i högsta grad en klassfråga och många initiativ skulle behövas på utbildningsområdet för att ge framtidshopp åt de yngre generationerna.

Om den nyliberala agendans konsekvenser för Mexicos välfärdsstat kan generellt sägas att decentraliseringen av områdena vård och utbildning från den federala nivån till en angelägenhet för de olika delstaterna och deras guvernörer och lagstiftande församlingar, på-

börjades under 1980-talet och fortsatte under President Salinas de Gortaris mandatperiod. I och med denna trend började också ett nytt mönster skönjas där skillnader i välfärdsnivå mellan olika delstater ökade, främst inom dessa två områden. Samtidigt utvecklades ett fragmenterat och ojämlikt välfärdssystem som förvisso inkluderade landsbygdsbefolkningen och etniska minoriteter, men de nya programmen tillkom i de flest fall för sent och var tilltänkta i alldeles för liten skala för att långsiktigt lyfta stora befolkningsgrupper ur fattigdom.

Det är viktigt att framhålla, att hela den utvecklingshistoria som Mexicos välfärdsstat har följt under senare hälften av 1900-talet och in på 2000-talet visar på hur komplext samhälle det handlar om där frågor som klass, etnicitet och kön ligger djupt inbäddade i såväl politiska beslut som allmänna föreställningar om "vem-som-ska-har-rätt-till-vad". Vägen som utstakats kan ej tillskrivas en enskild president eller mandatperiod, eller konjunkturcykel. Det handlar istället om ett modus vivendi i samhället som folk helt enkelt är vana vid att leva med. Det tragiska är, att detta modus vivendi är i grund och botten djupt orättvist då intäkterna för att underhålla välfärdsstaten är alldeles för marginella för att kunna erbjuda fullgoda tjänster och förmåner, och den fattigaste delen av befolkningen fortfarande inte nås av dem. Ett annat problem är att de rika inte betalar skatt i proportion till sina höga inkomster, och de allra flesta företag samt en del privatpersoner är helt skattebefriade. Skattefusk är också utbrett. De ringa skatteintäkterna, cirka 16 % till 20% av BNP mellan 2000 och 2008 (OECD 2010b) har tidigare kompenseras genom höga oljeinkomster, men detta faktum har utgjort en effektiv broms för offentliga investeringar och omfattande satsningar har således omöjliggjorts inom vårdsektorn med ISSSTE som huvudaktör. Icke desto mindre sjösatte president Calderón ett skattehöjningsprogram med start i januari 2010 som bland annat innebär höjd inkomstskatt från 28 % till 30 % samt höjd moms till 16 %, men alltjämt fortsätter Mexi-

co vara ett av de länder i världen med lägst skattetryck sett till BNP (Zissis, 2010).

Kontentan har blivit att socialpolitiken är djupt färgad av en ojämlig utveckling som decennium efter decennium har fortsatt att nära ojämligheten och de sociala orättvisorna mellan stadsbefolkning kontra landsbygdsbefolkning, sysselsatta i den formella sektorn kontra den informella, jordbrukare kontra tjänstemän, och helt enkelt, de som kan dra nytta av globaliseringen kontra de som missgynnas av denna process och som inte kan skörda frukterna av landets modernisering eller, för den delen, verka som "aktiva konsument" då de sällan kan göra några reella val. Nästan 43 % av befolkningen lever under fattigdomsstrecket samtidigt som några av världens rikaste människor kommer ifrån landet (till exempel Carlos Slim och "El Chapo" Guzman, den allra rikaste drogbaronen som presenterades på Forbes lista över världens rikaste män).

Mexico är ett av länderna i Latinamerika som trots att man på många punkter uppfyller FN:s Millennium-mål inte har lyckats stävja den extrema fattigdomen och trenden att allt fler människor kan räknas till kategorin fattiga. Faktum är att de rikare blir allt rikare och de fattigare allt fattigare, samtidigt som välfärdsstaten fortsätter holkas ur genom korrupktion och missriktade satsningar, initiativ som bara blir till kosmetiska åtgärder. Detta har föranlett FN:s Generalsekreterare, Ban Ki-moon, att uppmana Mexicos regering att fördubbla sina ansträngningar för att minska näringsbristen hos barn, dödlighet i barnsäng, könsskillnader i politiken, och konsekvenserna av naturkatastrofer (Jiménez och Mercado 2010).

Härförleden fick president Calderón tillstå att under hans regeringstid sedan 2006 har den extrema fattigdomen (människor som ej har tillräckligt med mat för dagen och som lever på mindre än 2 dollar om dagen) ökat från 14 till 20 miljoner, och detta bara under fyra år. Enligt presidenten handlar det om en återspeglning av konsekvenserna av den globala ekonomiska och finansiella krisen som

kastat ut nya grupper i fattigdom och ökat den utsatta situationen för redan hårt drabbade grupper. Dock lyser analysen med sin frånvaro från officiellt håll om vilken roll Calderóns styre över landets ekonomi och socialpolitik spelar i sammanhanget (Herrera Beltrán, 2009).

Handel och utländska direktinvesteringar och så kallade portföljinvesteringar har hämmat skatter på arbete och det i sin tur har påverkat produktionen och arbetsmarknaden. Införandet av flexibilitet på arbetsmarknaden har bidragit till expansionen av den informella sektorn, i små och medelstora företag och i den ökande användningen av deltidsarbete och arbete för egen räkning. Denna nivå av tillväxt av den informella sektorn både urholkar grunden för socialförsäkringen och skapar nya deltagare i de icke-avgiftsfinansierade sociala utgifterna (Dion 2010: 13).

Investerares oro för budgetunderskott begränsar de socialpolitiska alternativen för att hantera efterfrågan som skapats av avreglering av marknaden. I detta ekonomiska sammanhang är behovsprövade eller riktade socialbidrag mer kostnadseffektiva än en allmän socialförsäkring och uppfyller ofta kravet på socialt stöd som genereras av förändringar på arbetsmarknaden till följd av globaliseringen. Nettoeffekten av globaliseringen främjar därför nedskärningar av socialförsäkringar för arbetstagare i den formella sektorn, samt leder till utvidgning av riktat socialt bistånd till arbetare inom den informella sektorn och fattiga grupper. Det är viktigt att framhålla, att sociala kostnader för förändringar på arbetsmarknaden som är resultat av globaliseringen och statens minskade roll har skapat en efterfrågan på välfärdspolitik till att tillgodose behoven hos den växande informella sektorn i städerna och grupper på landsbygden som inte omfattas av den formella arbetsmarknadens regler (Dion 2010: 13).

En generell frågeställning som har luftats i den allmänna debatten i TV, radio och tidningar handlar om vad demokratin som styrelseskick har lett till i form av välståndsökningar för gemene man. Allt för lite av värde, tycks slutsatsen vara, vilket naturligtvis är bekym-

mersamt i en situation i vilken demokratiska värderingar försöker slå rot ordentligt i ett land som länge har präglats av ett auktoritärt styre. Härförleden genomfördes en opinionsundersökning som visade att ett mycket stort antal mexikaner föredrog en mer auktoritär styrning av landet om det kunde garantera mer lag och ordning.

Vilken väg Mexico kommer att gå framöver när det gäller välfärdsstatens fortbestånd och vidareutveckling är svårt att sia om. Mycket pekar på att PRI kommer att ta makten igen år 2012 då det är presidentval. De har redan vunnit tillbaka guvernörsposter i åtskilliga delstater och framhäver gärna att de är "mest regeringsdugliga" inom centrala områden. Vad som står klart är att den allra största majoriteten av skattebetalande mexikaner gärna skulle vilja se bättre resultat av sina skattepengar, och då inom välfärdspolitikens område.

III. Avslutande kommentarer, reflexioner och politiska alternativ för välfärdstaten i Mexico

Denna rapport avslutas med en framåtblickande ansats och utgör en kortfattad översikt över möjliga åtgärder som skulle kunna vidtas för att utveckla en förnyad och mer omfattande välfärdsstat under de kommande åren. Tanken är att klargöra på vilka sätt den mexikanska staten kan påskynda såväl som positivt påverka livskvaliteten för människor i vardagen. I princip anser vi att påverkan kan leda till en förändring i riktning mot ett mer robust välfärdssystem, särskilt om en sådan förändring genomförs som en del av offentlig politik syftande till att vara mer balanserad och övervägd. Mot denna bakgrund diskuteras fyra konkreta förslag som utgår från en grundläggande modell för hur olika välfärdspolitiska alternativ kan formuleras.

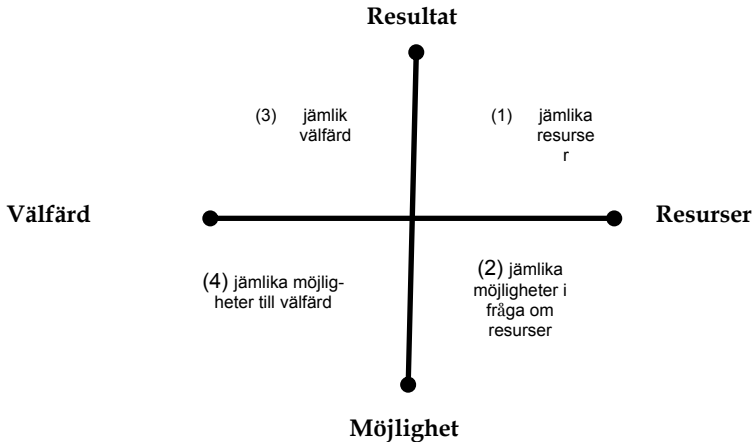
Låt oss börja med att urskilja tre aspekter: För det första, i Mexico är genererandet av välfärd ej ödesbestämt av materiella eller ekonomiska faktorer. I själva verket, genom sitt geopolitiska läge och naturtillgångar har Mexico en relativt god materiell välfärdssituation: bra väder, en stor andel åkermark, olja, ung och tillgänglig arbetskraft, samt närhet till världens största marknad, USA. Man skulle kunna hävda, för det andra, att "mjuka" faktorer som politiska vilja, formande av sociala värderingar och ett synsätt på den egna nationen skulle kunna utgöra de viktigaste aspekterna i denna förnyelseprocess. Den tredje aspekten har naturligt nog att göra med Mexicos strävanden att räknas som en integrerad del av den industrialiserade världen genom respekt för grundläggande individuella fri- och rättigheter samt sociala rättigheter, integration i internationella marknader genom frihandel, lägg därtill ambitionen att bli en fungerande

demokrati som främjar skyddet av mänskliga rättigheter. Dessa aspekter är också relevanta som smörjmedel för välfärden.

Med detta sagt kan vi göra gällande att Mexico har fyra valmöjligheter, eller kalla det välfärdsalternativ för samhället. Dessa alternativ kan ta sig uttryck i existerande spänningar mellan å ena sidan möjligheter och resultat, och välfärd och tillgängliga resurser, å den andra. Vi kan urskilja två förslag till social jämlikhet: det första är inriktat på resultat och det andra är baserat på möjligheter. Vi kan också föreställa oss ett socialpolitiskt system som uppmärksammar lika välfärd mellan individer och en annan variant som lyfter fram jämlikhet i fråga om tillgång till resurser (se figur 2).

Det är viktigt att belysa skillnaderna mellan de fyra olika alternativen. Om vi utgår från alternativet om jämlik välfärd måste vi anta att alla i samhället upplever samma grad av välstånd och tillfredsställelse, vilket kräver ett kraftfullt ingripande av staten. Problemet med denna ståndpunkt är att smak och preferenser i dagens samhälle skiljer sig mycket åt från person till person; det är inte möjligt att tillfredsställa allas välfärdsönsknningar på samma sätt. Frågor som kan inställa sig mot bakgrund av detta resonemang berör: Var går gränserna för jämlik välfärd? Bör en regering endast stödja infrastrukturprojekt för vägar, bussar och tåg? Eller bör en regering ge varje medborgare ett fordon för privattransport i vardagen? Vad händer om någon föredrar en sportbil, hur kan en sådan preferens finansieras?

Figur 2 Eget kapital och välfärd

Källa: Fitzpatrick, 2001: 27

I de allra flesta välfärdsstater har lösningen på dylika frågor blivit att upprätta ett "golv" som utgör en lägsta nivå för lika välfärd inom områdena hälsa, livsmedel, utbildning, minimilön och så vidare. Resten av välfärdsambitionerna har lämnats till den enskilde individens preferenser. När det gäller Mexico får tanken på att bygga ett "golv" med en generell välfärdspolitik som omfattar hela befolkningen ses som en omöjlig uppgift på kort sikt, detta mot bakgrund av de stora inkomstskillnaderna kombinerat med låg omfördelning av resurser. För mexikaner i allmänhet är den sociala tryggheten förankrad i huruvida det är möjligt att ha ett betalt arbete med förmåner. Dock förefaller just aspekten att ha ett arbete i den formella sektorn som ytterst problematisk när det ställs krav på att den ska utvidgas till att bli allomfattande. Mot denna bakgrund kan vi nu

diskutera de fyra alternativen för en förnyad offentlig politik, och därtill föreslå vilken av dem vi tror skulle fungera bäst för Mexico.

Alternativ ett

Betona allas lika möjligheter till resurser. Tona ned jämlikhetssträvanden i fråga om tillgång. Etablera statens roll som möjliggörare.

Idén om att sträva efter jämlika möjligheter till resurser för att uppnå välfärd bygger på förutsättningen att staten inte är huvudfinansierad till välfärden. Dess roll är i stället att tillhandahålla nödvändiga möjligheter för individer i samhället så att de därigenom kan uppnå välfärd i enlighet med sina egna preferenser, främst genom egna intäkter. Därmed skulle statens roll vara begränsad till att främja en nationell infrastruktur inom tre områden: kommunikation, grundskola och gymnasium, hälso- och sjukvård för fast anställda på den formella arbetsmarknaden och de som frivilligt kan betala en minimiavgift baserad på inkomst (*Instituto Mexicano del Seguro Social*, IMSS, och *Instituto de Seguridad y Servicios Sociales de los Trabajadores del Estado*, ISSSTE)¹. På en annan nivå, statens roll skulle vara att uppmuntra insatser från marknadsaktörer som i sin tur kan erbjuda människor möjligheter att uppnå en inkomst som tillåter dem att välja de utökade tjänster de föredrar (privata pensionsförsäkringar, privat skola eller privata sjukhus). Fördelen med att följa denna strategi ligger i att inställningen från den mexikanska regeringen under de senaste trettio åren har varit positivt till en nyliberal politisk och ekonomisk samhällsmodell, och därigenom är utsikterna för att genomföra en minimal välfärdsstat av denna typ större. Den största nackdelen i ett samhälle så ojämnt som Mexico är att fördelarna

¹ IMSS (det statliga socialförsäkringsinstitutet) och ISSSTE, (Institutet för säkerhet och sociala tjänster för statsanställda arbetare, och *Seguro Popular*)

med en sådan offentlig politik endast gynnar en liten grupp men lämnar flertalet mexikanare fastlåsta i en status quo situation. Vi tror att de flesta politiska partierna, med de tre största PAN (*Partido Acción Nacional*), PRI (*Partido Revolucionario Institucional*) och mer center-inriktade PRD (*Partido Revolucionario Democrático*) politiker som pådrivande det offentliga samtalet, skulle vara eniga om att utveckla denna linje under benämningen "minimal välfärdsstat".

Alternativ två

Genomföra en utjämningspolitik för tillgång till resurser. Expandera den progressiva skattesatsen. Etablera en aktiv roll för staten i den inhemska ekonomin och (av)regleringsfrågor.

När det gäller resursutjämningspolitik erbjuder det mexikanska fallet få institutionella perspektiv genom vilka en sådan strategi skulle kunna vara möjlig.

Idén att utjämna resurser mellan olika samhällsgrupper med syfte att åstadkomma en sorts "social utjämning" för att därigenom minska strukturell ojämlikhet skulle ha mycket svårt att slå igenom i praktiken. Delvis ses inte denna idé som ett hållbart alternativ av förespråkare för den dominerande ideologin, främst eftersom den inte utgör en "naturlig del" av mexikansk politisk kultur som är mer inriktad på politisk konservatism. För att illustrera detta resonemang använder vi följande exempel av Ronald Dworkin (1981). Han föreslår att vi föreställer oss ett samhälle som startar sitt sociala liv på en öde ö, och där de nya invånarna beslutar tilldela alla samma kvantitet pengar i form av musselskal. På detta sätt har alla från början samma ekonomiska möjligheter att tillgodose sina materiella preferenser, och i teorin skulle de därmed ha täckt sina materiella förväntningsbehov genom en total grad av jämlikhet. I verkliga livet i Mexico skulle detta endast vara möjligt genom ett utökad skattetryck som är

progressivt och oflexibelt. Dock är denna politik i praktiken mycket idealistisk och möjligen ineffektiv mot bakgrund av den rådande nyliberala och globaliserade ekonomisk-politiska kontexten till politiskt och ekonomiskt beslutsfattande. Naturligtvis skulle den mexikanska statens roll i regleringen och överföringen av resurser vara mycket stark och kräva en anseelig grad av legitimitet i samhället, vilket kanske dessvärre bara vore möjligt genom en karismatisk och populistisk ledargestalt. Som en konsekvens skulle de mexikanska socialförsäkringsinstitutionerna behöva genomgå reformer för att överensstamma med den nya offentliga politiken, och det skulle leda till en ökad korporativism. Fördelen med den här linjen är att den skulle angripa på ett direkt och radikalt sätt ett av de största problemen i det mexikanska samhället; de stora inkomstskillnaderna. Dess effekter skulle dock kunna bli mer skadliga än positiva. Sett till hur de politiska partierna positionerar sig ideologiskt i olika sakfrågor skulle vare sig PAN eller PRI vara för detta alternativ. Endast den mest radikala flygeln inom PRD skulle ha gett sitt stöd.

Alternativ tre

Tillämpa en jämlikhetsskapande välståndspolitik. Sträva efter verkställbarheten av rättigheter. Bredda skatteunderlaget genom att öka skattesatsen gradvis. Etablera en aktiv roll för staten i den ekonomiska politiken/makroekonomin.

Den offentliga politiken som manifesterar individers lika rätt till tillgång till välfärd har som utgångspunkt erkännandet av omistliga sociala garantier. Detta synsätt finns inkorporerat i den mexikanska konstitutionen i åtskilliga lagparagrafer. Individens rättigheter till hälsa, utbildning, sysselsättning och boende är tydligt fastställda i en serie lagparagrafer som återspeglar den allmänna grunden för en utökad social välfärd. När vi talar om statens roll i den här idealpolitiska kontexten av offentlig politik, blir dess huvuduppgift att se till

verkställigheten av efterlevnaden av konstitutionella, utökade rättigheter. Detta skulle kräva betydligt mer aktivitet från statens sida i syfte att tillhandahålla de nödvändiga ekonomiska resurserna via expansion av skattebasen, gradvis höjning av skatterna, en betydande procentsats av oljeintäkterna, och genom löntagarnas individuella bidrag. Som en konsekvens skulle de befintliga institutionerna som genomför socialpolitiska program och åtgärder (IMSS, ISSSTE, Progresá osv.) växa i sin organisation och inflytande i samhället genom tillhandahållande av högkvalitativa tjänster, vilket möjliggjorts genom en kraftfull injektion nya resurser. Att föra en ny offentlig politik längs med dessa linjer skulle också kunna öppna upp för initiativ till att utvidga vissa försäkringar gällande till exempel arbetslöshet och försäkringar för äldre. Satsningar skulle också genomföras för att främja utbildning av hög kvalitet i tjänstesektorn, eller på högskolenivå. Ett sådant synsätt skulle också ställa högre krav på den mexikanska regeringen att spela en mer aktiv roll i skapandet av arbetstillfällen, konkurrenskraftiga statliga företag, och förutsättningar för utländska investeringar.

Trots att detta vore det mest önskvärda scenariot för en förnyad offentlig politik i ett land som Mexico, just därför att det angriper två strukturella problem med det politisk-ekonomiska systemet; ojämlikhet i tillgången till välfärdssystemet och social ojämlikhet, så ter sig en utveckling i denna riktning mycket osannolik under de rådande politiska och ekonomiska förhållandena i landet.

Att följa det här alternativet skulle innebära en förskjutning mot en europeisk välfärdsmo­dell, men utan politisk klientelism, fast utan att svara mot någon hög utbildningsnivå eller stabilitet och effektivitet i de offentliga institutionerna som skulle kunna verka pådrivande på en sådan politik. Den systematiska korruptionen i Mexico skulle göra det mycket svårt att få igenom en sådan reformagenda, såvida inte strikta system för insyn och övervakning införs.

Sammanfattningsvis, trots att detta tredje alternativ utgör det mest önskvärda och realistiska för att uppnå ett mer omfattande välfärdssystem i Mexico så finns det varken en politisk kultur eller vilja bland såväl de politiska partierna som arbetsgivare att ändra sina ståndpunkter i denna riktning, vilket för övrigt skulle uppfattas som något mycket avlägset mexikanska traditioner inom politik och samhälle.

Alternativ fyra

Tillämpa en politik för möjligheter till välfärd. Bredda skatteunderlaget. Etablera en begränsad roll för staten ifråga om inhemsk ekonomi och (av)regleringsfrågor. Ge större vikt åt företag som skapar välfärdstjänster.

För att förstå komplexiteten i dessa alternativ är det viktigt att göra en avslutande distinktion mellan idealtyperna för en välfärdsstat som har utvecklats här. Lika möjligheter till välfärden måste förstås på två sätt, dels vad som avser formen för tillgång och dels utjämningen av utgångspunkter. Idén om lika möjligheter innebär icke-diskriminering ifråga om åtnjutande av välfärdsstatens tjänster och förmåner. Emedan utjämningen av utgångspunkter handlar om att i ett initialt skede skapa materiella villkor som är likartade så att det är möjligt för individen att få tillgång till resurserna eller välfärden på ett konkurrenskraftigt sätt under jämlika omständigheter och i överensstämmelse med var och ens förmåga.

Ett exempel på jämlik tillgång återfinns i det allmänna hälso- och sjukvårdssystemet, som erbjuder heltäckande sjukvård för alla människor. I det andra fallet är utjämning av utgångspunkterna en strategi som ofta används i den grundläggande skolan, vilket i teorin ger alla samma möjligheter att förvärva en liknande kulturell bas för att

konkurrera på arbetsmarknaden, inkluderande läs- och skrivförmåga, historiska och tekniska kunskaper, och så vidare.

För att sätta en ny offentlig politik med detta synsätt skulle det krävas mer resurser för att kunna tillämpa idéerna om utjämning av utgångspunkter och tillgång till lika möjligheter. Dessa initiativ skulle kräva ett utökat skatteunderlag och möjligen också att en mer progressiv inkomstskatt införs. Den mexikanska statens roll skulle ha sina inskränkningar i inflytande på den inhemska ekonomin; delvis intervenerande, delvis låta marknadsaktörer få fritt spelrum. Staten skulle då gynna och främja deltagande av privata företag som tillhandahåller tjänster inom områdena hälsa, utbildning och bostäder. Det är viktigt att understryka att detta synsätt är en förankrad föreställning av den mexikanska staten som främjare av jämlikhet genom att fastställa att grunden för alla medlemmar i samhället är lika möjligheter till att konkurrera om resursfördelning och tillgång.

Det kan sägas att den mexikanska regeringen i dag förefaller inspirerad av detta alternativ för tillhandahållande av välfärd, dock utan att den verkliga motivationen infinner sig för att målen för välfärd som uttrycks i konstitutionen ska bli uppfyllda. I det mexikanska fallet skall vi således kunna tala om ett "förstatligande" av välfärdssystemet som utgår från en frivillighet, men som saknar bett för att effektivt genomdriva de konstitutionella mandaten. Därigenom blir de offentliga institutionerna relegerade till att spela en roll som konfliktmedlare utan att kunna tillhandahålla reella möjligheter, låt vara att det existerar socialpolitiska program såsom Oportunidades, PROGRESA eller senare generationers bostadsprogram. Istället är de offentliga institutionerna koopterade av särintressen och utnyttjas av de olika politiska partierna i syfte att skapa politiskt stöd och påverkansmöjligheter på välfärdspolitikens område. Likaså av denna anledning har de mest progressiva välfärdsprogrammen också blivit klientelistiska och föga effektiva.

Sammanfattning

Denna rapport beskriver utvecklingen av välfärdspolitiken i Mexico sedan 20-talet. Genom att beskriva och analysera genomförd socialpolitik under olika mexikanska regeringar förklaras uppkomsten och utvecklingen av välfärdsstaten. Detta arbete uppmärksammar det faktum att välfärdsinstitutioner, välfärdspolitikens fundament, har funnits sedan många år tillbaka. Det kan nämnas att offentligt skolväsende, socialförsäkringssystem och folkhälsosektor har tjänat många generationer mexikaner. I likhet med andra latinamerikanska länder är diskussionen om vilken roll marknaden och staten skall ha ständigt aktuell. Den centrala frågan är egentligen att definiera vilken roll marknaden skall ha när statens roll samtidigt ifrågasätts.

Slutsatser och reflektioner kring att bygga ett välfärdssamhälle i Mexico efter de välfärdsmodeller som västvärlden i allmänhet byggdes utifrån, sammanfattas i fyra politiska alternativ. Varje alternativ analyserar och diskuterar vilka möjligheter och hinder en eventuell förstärkning av välfärdsstaten i Mexico skulle möta. Det är viktigt att påpeka att förekomsten av existerande sociala institutioner med ett institutionellt och rättsligt ramverk är en utmärkt utgångspunkt för att utveckla välfärd. Slutsatserna poängterar behovet av att skapa effektiva mekanismer som förbättrar den numera orättvisa inkomstfördelningen och att sträva efter att skapa ett socialt skyddsnät som når alla samhällsmedborgare. Myntets andra sida är att välfärdens finansiering vanligtvis ifrågasätts. Det är allmänt känt att det bara är en ökning av skattebasen som säkerställer tillhandahållandet av offentliga tjänster.

Resumen

El presente trabajo describe el desarrollo de la política de bienestar en México desde los años 20 hasta la fecha. La política social de los diferentes gobiernos mexicanos es analizada con el objeto de explicar el origen y desarrollo del estado de bienestar. En este sentido el trabajo pone de relieve el hecho de que las instituciones sociales, pilares de la política de bienestar social, datan de muchos años. Por ejemplo seguro social, educación y salud pública son sectores de larga experiencia en la sociedad mexicana. De otra parte, en la actualidad la discusión respecto al rol del mercado y el estado es similar a la de otros países latinoamericanos. La pregunta central es definir el protagonismo del mercado teniendo como base el cuestionamiento del estado.

Conclusiones y reflexiones acerca de la construcción de una sociedad de bienestar en México similar a los enfoques de países desarrollados son resumidas en cuatro alternativas políticas. Cada una de estas alternativas analiza diferentes posibilidades y obstáculos que enfrentaría un eventual fortalecimiento del estado de bienestar en México. Es útil destacar que la existencia de las actuales instituciones sociales reguladas por un marco institucional y legal es un óptimo punto de partida. Las conclusiones puntualizan la necesidad de crear mecanismos efectivos en materia de distribución de ingresos y generar un sistema de seguridad social de carácter universal. La otra cara de la moneda es la financiación del bienestar que generalmente es cuestionada. Como es de conocimiento, solamente la ampliación de la base tributaria asegura la provisión de servicios públicos.

Referenslista

- Barr, Nicholas, 2004, *Economics of the welfare state*. Oxford: Oxford University Press.
- Bergh, Andreas, 2004, "Blev den svenska välfärdstaten mer eller mindre universell under 1990-talet och vad spelar det i så fall för roll?." *Ekonomisk Debatt*, Nr 2 (sid.30-43), årgång 32.
- Boltvinik, Julio och Alejandro Marín (2003), "La canasta normativa de satisfactores esenciales de la Coplamar. Génesis y desarrollos recientes", *COMERCIO EXTERIOR*, MAYO DE 2003, http://www.colmex.mx/academicos/ces/julio/images/stories/Boltvink-Marn_CNSE.pdf.
- Brachet-Márquez, Viviane (2007), "Mexico's Welfare State: Birth, Growth and Retrenchment (1822- 2002)" i Riesco, Manuel, *Latin America: a new developmental welfare state model in the making?*, New York, UNRISD, Palgrave MacMillan.
- Dion, Michelle L.(2010), *Workers and Welfare: comparative institutional change in the twentieth-century Mexico*, Pittsburg, University Press.
- Dworkin, Ronald (1981), What is equality? Part I: Equality of welfare. *Philosophy & public Affairs*, Vol 10, pps 283-345.
- Esping-Andersen, Gösta, 2003, *Why we need a new welfare state*. Oxford: Oxford university Press
- Federal Government of Mexico (2008) *National Development Plan 2007-12. Second Report of Execution*.
- Feldt, Kjell-Olof ,1993, *Rädda Välfärdsstaten!* Stockholm: Norstedts
- Fitzpatrick, Tony (2001), *Welfare theory: An introduction*. Palgrave Macmillan, USA.
- Fölster, Stefan, 1998, "Inkomstfördelning I välfärdstaten". *Ekonomisk Debatt*, Nr 4 (sid. 283-294) , årgång 26.
- Galsbraith, John Kenneth.,1998, *Min ekonomiska historia*. Stockholm: Ordfront Förlag.
- Herrera Beltrán, Claudia (2010) "Hay ya 20 millones en pobreza alimentaria, reconoce Calderón", *Periódico La Jornada*, 3-10-

- 2009, hämtad 23-11-2010,
[http://www.jornada.unam.mx/2009/10/03/index.php?section=politica
&article=003n1pol](http://www.jornada.unam.mx/2009/10/03/index.php?section=politica&article=003n1pol)
- Jiménez, Eugenia y Angélica Mercado (2010), "ONU: falta a México en Metas del Milenio", Milenio Diario, 18-11-2008, hämtad 23-11-2010, <http://impreso.milenio.com/node/8087643>)
- Kleinman, Mark, 2002, *A European Welfare State? European union social policy in context*. Palgrave.
- Lindbeck, Assar, 1997, "Hur reformera den europeiska välfärdsstaten? – Nationella och internationella aspekter." *Ekonomisk Debatt*, No 51 (sid. 7-15) , årgång 25.
- Lindert, Peter H., 2005, *Välfärdsstatens expansion. Ekonomisk tillväxt och offentlig sektor under 200 år*. Stockholm: SNS.
- Levy, Santiago(2008), *Good Intentions, bad outcomes: Social policy, informality and economic growth in Mexico*, Washington, D.C: The Brookings Institution.
- Molander, Per, 1999 *En effektivare välfärdspolitik*. Stockholm, SNS
- OECD (2010a), *Factbook 2010: Economic, Environmental and Social Statistics*, <http://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=23092>,
- OECD (2010b), *Statistik*,
<http://stats.oecd.org/Index.aspx>. 2010-11-22
- Ordoñez, Gerardo (2002), *El estado de bienestar en las democracias occidentales: lecciones para analizar el caso mexicano*. Región y Sociedad, Vol. XIV. No 24.
- Salas, Osvaldo y César Villanueva (2007), *La encrucijada del bienestar: Política, economía y cultura*. Universidad Nacional Autónoma de México.
- Södersten, Bo (red.) 2006, *Den problematiska tryggheten – välfärdstaten under tre decennier*. Stockholm, SNS.
- Zissis, Carin. "New Year, New Taxes in Mexico", January 5, 2010.
http://www.ascoa.org/articles/2097/New_Year,_New_Taxes_in_Mexico/sitemap.php, hämtad 2010-11-22.
- Åmark, Klas, 2005, *Hundra år av välfärdspolitik. Välfärdsstatens framväxt i Norge och Sverige*. Umeå: Boréa.

Förvaltningshögskolans rapporter: (pris inkl porto+moms)

10:119 Osvaldo Salas, César Villanueva och Rebecka Villanueva Ulfgård <i>Välfärdspolitik under utveckling i Mexico</i>	90:-
10:118 Petra Svensson <i>"Den nya svenskinspirerade föräldrappningen har haft avsedd verkan" - En studie av den tyska föräldraföräringens förändring ur ett jämställdhetsperspektiv</i>	140:-
10:117 Andrea Egerlundh och Isabella Enbågen <i>När det ideella blir offentligt... eller när det offentliga blir ideellt</i>	140:-
<i>En jämförande studie om möjligheten till ansvarsutkrävande i governance tidevarv</i>	
10:116 Elin Jakobsson <i>Global Policy Making on Climate Refugees – What is the Problem?</i>	90:-
10:115 Sara Bansmann <i>Bör staten försvara sig mot sina antagonister? Moderaternas och Socialdemokraternas ställningstaganden i FRA-frågan</i>	90:-
10:114 Margareta Lundberg Rodin <i>Chefer i korstryck. Att hantera krav i politiskt styrda organisationer</i>	140:-
10:113 Moa Aronsson <i>Medfinansiering Om relationen mellan stat och kommun i infrastrukturprojekt</i>	90:-
10:112 Richard Vahul <i>På väg mot en förbättrad kommunal redovisning - konsekvenser av ett förändrat banskra</i>	140:-
09:111 Osvaldo Salas <i>Från utvandringsland till invandringsland. En analys av migrationsströmmar till och från Chile.</i>	90:-
09:110 David Ljung <i>Does Network Management Matter? The Coordination of Integration Policy Delivery at the Local Level in Sweden</i>	140:-
09:109 Johan Strömblad <i>Kan nätverksstyrning förenas med folkstyre? Stadsbyggnad, governance och demokrati i planeringen av Norra och Södra Älvstranden i Göteborg</i>	90:-
09:108 Gustaf Rönneklew <i>Att kasta pengar i sjön? En undersökning av nystartsjobbets direkta undanträngningseffekter</i>	90:-
09:107 Adiam Tedros <i>Lokala krisaktörer – Katastrofolontärer eller profitörer? Den lokala krisanteringen i två kommuner under stormarna Gudrun och Per.</i>	140:-
08:106 Annika Berggren <i>Jämn könsfördelning på höga chefsnivåer. En studie om framgångsfaktorer</i>	140:-
08:105 Christina Alvelins och Gabriella Sjöman <i>Vem tar ansvar för de nollplacerade? Om rehabilitering och försörjning för sjuka utan inkomst</i>	140:-

08:104 Nathalie Munteanu	
<i>Det bästa av två världar. - En studie om kommunala självstyrande skolor som hybrider i det svenska utbildningssystemet.</i>	90:-
08:103 Helena Öhrvall	
<i>De nya moderaterna? Om moderaternas socialpolitik i retorik och praktik under perioden 1999-2007</i>	90:-
08:102 Lotta Valinder	
<i>Pengar är inte allt. En studie av fyra högstadieskolor i Mellansverige.</i>	140:-
08:101 Niklas Andersson	
<i>De som fiskar efter makt. Om svensk fiskepolitik och intresseorganisationernas inflytande.</i>	140:-
08:99 Andreas Ivarsson	
<i>Från Gudrun till Per – om kommunal krishantering, erfarenheter och förändring</i>	140:-
08:98 Lars Johansson	
<i>Tjänsteförseelse - Disciplinansvar och påföljder i rättspraxis</i>	140:-
08:97 Mathias Henriksson	
<i>Arenapolitik på 2000-talet – om kommuner som bestämmer sig för att satsa på en ny idrotts- och evenemangsarena</i>	140:-
08:96 Staffan Kling	
<i>Organisationskulturens betydelse för hantering av tomrum</i>	140:-
07:95 Andreas Gustavsson och Stefan Laang	
<i>Prat och handling – en studie om kommunernas pensionsredovisning.</i>	140:-
07:94 Osvaldo Salas	
<i>Miljöhänsyn lönar sig. Samhällsekonomiska följder av luftföroreningsminskningen i två peruanska städer: En cost-benefit-analys.</i>	90:-
07:93 Marie Persson	
<i>Lojalitet & Konflikt. - En studie av förstalinjenchefens delade lojalitet inom hemtjänsten.</i>	90:-
07:92 Emil Gustafsson, Michael Nilsson	
<i>Varför bäst i klassen?</i>	90:-
<i>– En jämförandestudie av högstadieskolor i Göteborg</i>	
07:91 Adrian Nählinger	
<i>"Nej, gudskelov". Om (förekomsten av) styrning och påverkan av hur professionella organisationer arbetar med högskolans tredje uppgift.</i>	140:-
07:90 Osvaldo Salas	
<i>Rörligheten på arbetsmarknaden bland invandrare. En litteraturöversikt.</i>	90:-
07:89 Daniel Bernmar	
<i>Aktörer, nätverk och spåragnar: EN studie i organiserandet av ett trafikpolitiskt projekt</i>	90:-
07:88 Viveka Nilsson	
<i>Genusperspektivet vid Sahlgrenska akademien</i>	90:-
06:87 Lena Lindgren	
<i>Arbetsmarknadspolitik "på det nedersta trappsteget". En utvärdering av projekt ENTER.</i>	90:-
06:86 Sara Brorström	
<i>Något utöver det vanliga - en studie av sex kommunala projekt.</i>	140:-
06:85 Jane Backström	
<i>Inget är för evigt - en studie av sextimmarsdagen i Kiruna.</i>	140:-

06:84 Pierre Donatella	
<i>Bra och dåliga årsredovisningar - En studie om kvalitetsskillnader.</i>	140:-
06:83 Vicki Johansson red.	
<i>Tillsynens mångfasetterade praktik inom det sociala och hälso- och sjukvårdsområdet.</i>	140:-
06:82 Anders Björnsson	
<i>Max Weber - inblickar i en tid och ett tänkande.</i>	90:-
06:81 Alexander Baena	
<i>Varför slösas det samtidigt som det sparas? - en studie om budgetproblematik i kommunal verksamhet.</i>	90:-
06:80 David Karlsson	
<i>Den svenska borgmästaren. Kommunstyrelsens ordförande och den lokala demokratin.</i>	140:-
05:79 Kerstin Bartholdsson	
<i>Tre nyanser av grönt: Om betydelsen av kommunala miljöchefers personliga engagemang för miljön.</i>	140:-
05:78 Björn Brorström, Stellan Malmer, Viveka Nilsson	
<i>Varför tillväxt i kommuner? En studie av nyckelaktörers uppfattningar</i>	90:-
05:77 Thomas Vilhelmsson	
<i>Kommunala pensionsavsättningsbeslut.</i>	90:-
05:76 Henry Bäck, Folke Johansson & Adiam Tedros	
<i>Ledarskap och lokalsamhälle i lokal politik - Fyra politiska initiativ i Göteborg och Stockholm i komparativ belysning.</i>	140:-
05:75 Östen Ohlsson & Björn Rombach	
<i>Den friska organisationen.</i>	90:-
05:74 Henry Bäck, Nina Granqvist, Siv Sandberg, Sundback	
<i>Svenskt och finskt i kommunerna.</i>	140:-
5:73 Charlotta Ekman	
<i>Varför görs det ris i Åhus? Om mötet mellan näringslivspolitik och etableringsstrategi.</i>	140:-
05:72 Sven Siverbo (red.)	
<i>Evolutionsteori för offentliga organisationer.</i>	140:-
05:71 Nazem Tahvilzadeh	
<i>Minoritetsmedier i Göteborgs Stad. En studie om integration, makt och icke-beslut i stadspolitiken.</i>	140:-
05:70 Sven Siverbo	
<i>Inkomstutjämnning och kommunalekonomiska incitament</i>	90:-
05:69 Andreas Ivarsson	
<i>På väg mot paradoxala resultat? En studie av möjligheter till ökad handlingskraft genom resultatstyrning av sektorsövergripande frågor inom statsförvaltningen med jämställdhetspolitiken som exempel.</i>	140:-
05:68 Sofie Cedstrand	
<i>Idealism till salu? Om ideella organisationers strategier och dess demokratiska betydelse.</i>	140:-
04:67 David Karlsson & Carina Andersson	
<i>84% män. Kvinnor och män i kurslitteraturen.</i>	60:-

04:66 Björn Brorström & Sven Siverbo	
<i>Skatteköjning enda lösningen? Om ekonomiska problem och behov av avceremonialisering och själöständighet.</i>	60:-
04:65 Anders Falk	
<i>Varför lyckades Geriatricken? En fallstudie av två verksamhetsområdens implementering av balanserad styrkort inom hälso- och sjukvården.</i>	60:-
04:64 Daniel Lindin & Josip Mrnjavac	
<i>Varför blir det detta pris? En studie i hur kommuner sätter sina tomtpriser.</i>	60:-
04:63 Elisabeth Ravenshorst	
<i>Den sensuella organisationen . Ett perspektiv på kommuner och dess chefskap.</i>	60:-
04:62 Katrin Söderlind	
<i>Målstyrning av grundskolan. En fallstudie i Partille kommun.</i>	60:-
04:61 Henry Bäck och Maritta Soininen	
<i>Politisk annonsering eller nätverkande? Uppföljning och utvärdering av partiernas särskilda informationsinsatser till invandraroäljare vid 2002 års val.</i>	60:-
04:60 Anette Gustafsson	
<i>Vem är feminist? Om politiska könsideologier i svensk kommunpolitik.</i>	60:-
04:59 Henry Bäck	
<i>Av de många ett. Västra Götlandsregionens politiker. Partipolitiska och territoriella skiljeliner Göteborg: Förvaltningshögskolan.</i>	60:-
04:58 Tobias Johansson	
<i>Kollision eller konfirmation? - Ett möte mellan transaktionskostnadsteorin och kommunal äldreomsorg.</i>	60:-
04:57 Anna Berg och Charlotta Fagring	
<i>Internationella reglers påverkan på kommunal redovisning -Ett resultat av anpassning eller anpassning som ett resultat</i>	60:-
04:56 Aida Alic och Pernilla Wallén	
<i>Centralisera mera? Hur organiseras inköpsfunktionen i en kommun för en bättre efterlevnad av LOU?</i>	60:-
03:55 Mats Lindblad	
<i>Perspektiv på europeisk integration i svensk riksdag. Jämförande analyser av riksdagsdebatterna om grundlagsändringarna 1994 och 2003 angående överlåtelse av beslutsrätt till EG/EU.</i>	60:-
03:54 Mia Davidsson	
<i>Kommunala upphandlare - En studie om hur de fattar beslut.</i>	60:-
03:53 Mats Bengtsson	
<i>Kvinnor och Män i lokalpolitiken.</i>	60:-
03:52 Peter Arkeväg, Björn Brorström, Carina Andersson och Tobias Johansson	
<i>För bra för för få - Årsredovisningar inom staten.</i>	60:-
03:51 Johan Berlin och Eric Carlström	
<i>Balans eller nonchalans? - En studie av kommuner som beviljats extra finansiellt stöd av staten.</i>	60:-
03:50 Roger Andersson	
<i>Praktisk kommunal upphandling.</i>	60:-

03:49 Carina Andersson med flera <i>Intervjuer.</i>	60:-
03:48 Kajsa Värna och Birgitta Örnfeldt <i>Långlivade förvaltningsschefer - strategier som verkar utan att synas.</i>	60:-
02:47 Paula Rodrigo Blomqvist <i>Från assimilation till separation. Den finska invandrargruppens krav på finskspråkig undervisning.</i>	60:-
02:46 Henry Bäck, Gunnar Gjelstrup, Folke Johansson, Jan Erling Klausen (red) <i>Lokal politik i storstad - stadsdelar i skandinaviska storstäder.</i>	60:-
02:45 Lena Andersson-Felé <i>När gamla vårdar ännu äldre ...</i>	60:-
02:44 Björn Brorström och Sven Siverbo <i>Framgångsrik vändning.</i>	60:-
02:43 Ann-Charlotte Bengtsson och Eva-Britt Pettersson <i>Modell för kvalitetsmätning inom äldreomsorgen – Finns det något samband mellan kvalitet och kostnad?</i>	60:-
02:42 Joacim Rydmark <i>Beslut under osäkerhet - En experimentell mikrovärldsstudie av metoder för att hantera osäkerhet vid ledning och beslutsfattande i komplexa och dynamiska miljöer.</i>	60:-
02:41 Anna Holmqvist <i>Beslutsprocesser och investeringskalkyler i fastighetsbranschen. En jämförelse mellan allmännyttiga och börsnoterade fastighetsbolag.</i>	60:-
02:40 Carina Andersson <i>Tidens ekonomi.</i>	60:-
02:39 Patrik Johansson <i>Vem tar notan? Skandaler i svensk offentlig sektor.</i>	60:-
02:38 Conny Pettersson <i>Från Global idé till lokal praktik - Om näringspolitik för hållbar utveckling.</i>	60:-
02:37 Gustaf Kastberg <i>Omsorg om Marknaden - En studie av hur reglerna på en offentlig marknad skapas och förändras.</i>	60:-
01:36 David Karlsson <i>Sveriges kommunala kulturpolitiker.</i>	60:-
01:35 Anders Björnsson <i>Systemskiften - En explorativ essä.</i>	60:-
01:34 Henry Bäck, Sven Siverbo och Björn Brorström <i>Ny politisk organisation i Härryda och Stenungsund.</i>	60:-
01:33 Maria Palm <i>Maxtaxa - en studie av nytt avgiftssystem inom den kommunala barnomsorgen.</i>	60:-
01:32 Alexandra Jönsson <i>Den sociala dialogen i EU och jämställdheten i Europa.</i>	60:-
01:31 Björn Brorström och Pär Falkman <i>Kommunal redovisning - teoriutveckling.</i>	60:-

01:30 Niklas Theodorsson	
<i>Det lokalas uppror - Om aktionsgrupper i den kommunala demokratin.</i>	60:-
00:29 Theresa Larsen	
<i>Kommunerna som arbetsgivare.</i>	60:-
00:28 Björn Brorström	
<i>Kommunalekonomen - några funderingar om förutsättningar, förhållningssätt och professionell utveckling.</i>	60:-
00:27 Östen Ohlsson & Björn Rombach	
<i>Organisationspyramiden och Buridans Åsna - en lagom teori.</i>	60:-
00:26 Jenny Svärd	
<i>Bestående nätverk - en studie av den sociala dimensionens betydelse.</i>	60:-
00:25 Lillemor Bergman och Virginia Leinen	
<i>Ekonomisk information i vården - en studie om styrmodellens påverkan på förhållningssättet till ekonomisk information.</i>	60:-
00:24 Rolf Solli, Peter Demediuk and Rob Sims	
<i>Chief Finance Officer in local government - Sweden vs Australia.</i>	60:-
00:23 J. Henrik Bergström	
<i>Hur ölskatterna sänktes - Om lobbning, pilsner och pluralism.</i>	60:-
99:22 Björn Brorström	
<i>Institutioner och institutionell förändring Perspektiv, teori och tillämpning på kommunal utveckling.</i>	60:-
99:21 Ylva Mühlenbock	
<i>När det lokala tar hand om det centrala Hur två kommuner omvandlar den statliga styrningen av skolan.</i>	60:-
99:20 Malgorzata Erikson	
<i>Frihet inom rollen - den politiska ledningens betydelse för en kommuns utveckling i ett längre perspektiv.</i>	60:-
99:19 Sven Siverbo	
<i>Kommuner och ekonomisk kris - en studie av kommuner som sökt extra finansiellt stöd av staten.</i>	60:-
99:18 Pär Falkman	
<i>Statlig redovisning ur två perspektiv.</i>	60:-
98:17 Anette Gustafsson, David Karlsson och Paula Rodrigo Blomqvist	
<i>Forskning att räkna med - tre kvantitativa studier om den lokala demokratins förutsättningar.</i>	60:-
98:16 Katarina Orrbeck	
<i>Finansiella rapporter och ekonomiska krav - politikernas perspektiv.</i>	60:-
98:15 Björn Brorström och Rolf Solli	
<i>Ekonomistyrning har betydelse.</i>	60:-
98:14 Björn Rombach	
<i>Nöjdhetsmätningar - en kritisk granskning av attitydundersökningar i sjukvården.</i>	60:-
98:13 Björn Brorström, Henry Bäck, Sven Siverbo och Annika Svensson	
<i>Ingen nämnd - Stenungsunds modell för vitalisering av kommunalpolitiken.</i>	60:-

98:12 Henry Bäck och Folke Johansson <i>Politisk decentralisering i skandinaviska storstäder.</i>	60:-
98:11 Sven Siverbo <i>Kapacitet att handla? Om politisk styrning och omprövning av verksamhet på lokal nivå.</i>	60:-
97:10 David Karlsson <i>Kommunerna och rättvisan.</i>	60:-
97:9 Patrik Johansson och Jonas Persson (red) <i>KommunAktuellt nummer 5 1997 – sju betraktelser.</i>	60:-
97:8 Björn Brorström och Bo Hallin <i>Varför är kommuner framgångsrika? En studie av framgångens kännetecken och orsaker.</i>	60:-
97:7 Östen Ohlsson och Björn Rombach <i>Res pyramiderna.</i>	60:-
97:6 Hasse Ekstedt och Stellan Malmer <i>Ränta är priset för att vänta - En analys av den kommunala kalkylräntan.</i>	60:-
97:5 Björn Brorström, Rolf Solli och Östen Ohlsson <i>Minihandbok i utvärdering.</i>	60:-
96:4 Anna Cregård och Patrik Johansson <i>89 % män – Vem skriver kurslitteraturen?</i>	60:-
96:3 Rolf Solli <i>Kommunalekonomen i imperfektum, presens, futurum eller i cyberspace.</i>	60:-
96:2 Henry Bäck och Maritta Soininen <i>Invandrarna, demokratin och samhället.</i>	60:-
96:1 Björn Brorström och Björn Rombach <i>Kommunal förändringsobenägenhet.</i>	60:-

